

PEDAGOGISK DELTAKELSE
I BOLTRELEK OG LEKESLÅSSING
I BARNEHAGEN

Navn:
Maria Róisín Sundt

Kandidatnummer:
701

Veiledere:
Marit Heldal og Rune Storli

Dato:
23.april 2013

Bacheloroppgave ved Dronning Mauds Minnes Høyskole for
barnehagelærerutdanning

Linje: Natur- og nærmiljølinje med fordypning i fagområdene fysisk fostring og
naturfag med miljølære

INNHold

1.0 INTRODUKSJON

- 1.0.1. FORMÅL MED FORSKNING OG PROBLEMSTILLING
- 1.0.2. OPPBYGGING AV OPPGAVEN
- 1.0.3. AVGRENSNING

2.0 DELTAGERNE I FORSKNINGEN

- 2.0.1. PRESENTASJON AV DELTAGERE OG BARNEHAGE
- 2.0.2. MIN ROLLE SOM AKSJONSFORSKER

3.0 TEORETISKE PERSPEKTIVER

- 3.0.1. BOLTRELEK OG LEKESLOSSING (B&L)
- 3.0.2. SYN PÅ BARN OG BARNS MEDVIRKNING
- 3.0.3. MESTRINGSTEORI
- 3.0.4. B&L, BARNS MEDVIRKNING OG HELHETLIG LÆRING
- 3.0.5. OM VOKSENROLLEN I B&L

4.0 FORSKNINGSSTRATEGI OG METODER

- 4.0.1. AKSJONSFORSKNING SOM FORSKNINGSSTRATEGI
- 4.0.2. MIN ROLLE SOM ETNOGRAF
- 4.0.3. BESKRIVELSE AV FORARBEID OG SELVE AKSJONENE
- 4.0.4. KVALITATIV METODE
 - 4.0.4.1. DELTAKENDE OBSERVASJON
 - 4.0.4.2. LOGGBOK
 - 4.0.4.3. PRAKSISFORTELLINGER

5.0 RESULTATER

6.0 DRØFTING

- 6.0.1. ANALYSE OG DISKUSJON AV RESULTATER
- 6.0.2. ERFARINGER MED AKSJONSFORSKNING

7.0 AVSLUTNING

Kildeliste
Vedlegg

1.0 INTRODUKSJON

1.0.1. FORMÅL MED FORSKNINGEN OG PROBLEMSTILLING

Formål med forskningen:

Formålet for oppgaven er å skape forståelse og samtidig endre betingelsene for boltrelek og lekeslåssing (B&L) i en barnehageavdeling jeg har bedrevet forskning i, og da med fokus på B&L i inne-rommet. Jeg ønsker å skape forståelse ved å belyse betydningen av B&L for barns helhetlige utvikling, samtidig som jeg trekker frem utfordringer som ofte oppstår i forbindelse med B&L- lek, og foreslår måter å møte disse utfordringene på. Jeg har en didaktisk orientert tilnærming til dette og bruker prinsipper fra aksjonsforskning som inspirasjon i forskningsprosessen.

Problemstilling:

«Hvordan kan personalet i barnehagen legge til rette for B&L i inne- rommet i barnehagen?»

1.0.2. OPPBYGGING AV OPPGAVEN

1. Presentasjon av deltakere, barnehage, avdeling og grunnlaget for forskningen.
2. Presentasjon av teori. Her trekker jeg inn lekteori, utviklingspsykologi, psykoterapeutisk, filosofisk og pedagogisk teori samt internasjonale og nasjonale styringsdokumenter som Barnekonvensjonen, barnehageloven og rammeplanen.
3. Presentasjon av forskningsstrategien og metoder. Her presenterer jeg aksjonsforskning og ulike kvalitative forskningsmetoder som er benyttet i studien.
4. Presentasjon av forskningsresultatene fra aksjonsforskningen. Her trekker jeg frem både data som går igjen, men også enkeltregistreringer som jeg ser som interessante for problemstillingen min.
5. Analyse av resultatene og drøfting i lys av relevant teori.
6. Oppsummering og konklusjon

1.0.3. AVGRENSNING

Jeg har lite datamateriale som stammer fra forarbeidet, altså fra den perioden som kom før det jeg kaller aksjonsforskninga mi, når jeg går inn aktivt og «gjør B&L» sammen med barna. Forarbeidet havnet altså utenfor denne studien, men er verdt å nevne fordi det skapte forutsetninger for det som skjedde i etterkant. Jeg har da valgt å sette fokus på det som skjer sammen med barna, til tross for at

jeg i alle ledd av oppgaven forholder meg til det som skjedde i forkant av aksjonsforskninga.

2.0 DELTAGERNE I FORSKNINGEN

2.0.1. PRESENTASJON AV DELTAGERE OG BARNEHAGE

Barnehagen er en relativt liten barnehage, med en storbarnsgruppe på 24 barn, ofte delt i to grupper, og en småbarnsgruppe på 12 barn. Jeg har arbeidet i den ene av de to smågruppene på storbarnsgruppa, men enkelte av barna fra den andre storbarnsgruppa har deltatt på forskningen. Barna som deltok var fra 3 til 6 år, og blant dem var det flest gutter og noen få jenter som var med. I de aller fleste observasjonene er det 3-4 deltakere, mens i noen få er antallet deltakere høyere, opptil ca. 10 barn. I de observasjonene der deltakerantallet er høyt er begge kjønn representert. I de aller fleste observasjoner med 3- 4 deltakere er det barn av samme kjønn som har deltatt. De voksne som deltok i aksjonsforskningen er først og fremst meg. De ansatte på avdelingen er pedagogisk leder som er en kvinne i 40- årene og en mannlig assistent i 30- årene, og de deltar mer i kulissene. Pedagogisk leder var en sentral aktør i forarbeidet, men assistenten hadde også innspill som jeg finner relevante å trekke inn som vedlegg i oppgaven for at leseren skal kunne se litt av bakteppet for forskninga. Foreldregruppa er representert av FAU, som jeg har indirekte kontakt med ved oppstart av aksjonsforskningen.

2.0.2. MIN ROLLE SOM AKSJONSFORSKER

I denne studien er jeg både forsker og deltaker. Forsker i kraft av å være tilknyttet et fagmiljø som student og med ambisjoner om å studere livet i barnehagen, og deltaker i form av å fungere som en vanlig ansatt på avdeling. Jeg har derfor en dobbeltrolle i denne forskningen.

Min rolle er altså både å være på innsiden og på utsiden av en praksis. Dette er en utfordrende rolle, men gir mange muligheter om man klarer å beherske den. Det er både viktig å bli kjent med konteksten, å sørge for at ansatte er med på prosjektet for at det skal bli reell endring. Samtidig må man klare å ha det teoretiske perspektivet med seg i forskningen.

3.0 TEORETISKE PERSPEKTIVER

3.0.1. BOLTRELEK OG LEKESLÅSSING (B&L)

Hva er B&L?

Boltrelek og lekeslåssing ble i utgangspunktet studert av forskere som studerte dyrs atferd. Det er disse forskere som har dannet grunnlaget for andre forskeres studier om B&L hos menneskebarn. Leken er nokså lik både hos mennesker og dyr og har noen faste komponenter. De viktigste komponentene er: løping, forfølgelse og flukt; bryting, hopping på begge ben, slag (med åpen hånd) og å la seg falle overende. Bevegelsene er gjerne voldsomme og overdrevne og følges av positive følelsesuttrykk (latter, jubel) og av karakteristiske ansiktsuttrykk, gester og kroppsholdninger (Eide-Midtsand 2007a).

Blume (2003) skisserer følgende typiske kjennetegn på B&L: de lekende taper og vinner om hverandre (50-50- regelen), de har en relativt avslappet kroppsholdning og har ingen intensjon om å skade lekepartneren. Han poengterer videre at det kreves god selvbeherskelse om man skal mestre denne lekformen. Fordeler, på et eller annet vis hos en part, krever «selv- handicapping» (Storli 2012:446) slik at partnerne blir mer jevnbyrdige- hvis ikke går leken i stå.

Hvorfor leker barn B&L?

Barna selv leker B&L bare fordi det er morsomt. Leken har en egenverdi for dem. De fryder seg over å bruke kroppen sin aktivt og «utforske omverdenen ved hjelp av motorisk handling» (Blume 2003). Samtidig relaterer de seg i leken til andre kropper på en direkte og sanselig måte, og dette stimulerer barn til å leke på denne måten. For noen barn er det den eneste måten å komme i direkte kroppskontakt med andre på (ibid.)

Man tar på hverandres kropper, gnir hud mot hud, og man kjenner vekt og spenst, partnerens lukt, ånde og svette. Man opplever hvordan ens egen kropp blir trett, hvordan man bruker kroppens vekt og hvordan man best holder balansen (ibid.)

Forskere innen evolusjonpsykologi og nevrobiologi hevder at B&L er et naturlig psykobiologisk behov hos pattedyr (Eide- Midtsand 2007). Studier har påvist at lekens innvirkning på utvikling av nervesystemet og dermed utviklingen av hjernen er av stor betydning. Ut ifra dette har psykoterapeut Eide-Midtsand hevdet at:

(d)ersom barn ikke får anledning til å styrke forbindelsen mellom det limbiske systemets eksplosivitet og frontallappens hensiktsmessighet gjennom normale lekeerfaringer, vil det resultere i at frontallappene ikke modnes optimalt, og vi får barn som verken kan lære eller oppføre seg (Eide-Midtsand 2007).

Det er konkludert med at hos dyreunger er leketrangen homeostatisk styrt, det vil si at dyreungene trenger en daglig dose B&L, hvis ikke blir dyrene hyperaktive og ukonsentrerte (Scott

og Panksepp i Eide Midtsand 2007). Kan det være slik at dette gjelder for barn også?

Er B&L en guttelek?

Da jeg også har et kjønnsperspektiv i denne oppgaven har jeg fokusert på gutters B&L- lek, men det betyr ikke at ikke jenter liker eller har nytte av denne type lek, den er bare ikke så fremtredende som den er hos gutter (Eide- Midtsand 2007; Holland 2003; Galbraith 2007; Tannock 2011).

Flere forskere trekker frem at gutter utforsker og uttrykker omsorg gjennom denne type lek. Det er en av deres måter å opprette og pleie sine vennskap på, nettopp gjennom denne leken. Det viser seg også at B&L har særlig stor betydning for gutters sosiale og emosjonelle utvikling (Eide- Midtsand 2007; Galbraith 2007). Galbraith (2007) peker på at gutter kan utforske maktrelasjoner og sosiale hierarkier i denne typen lek.

Eide- Midtsand påpeker hvor mye motstand denne type lek har møtt i barnehagemiljøer gjennom de siste tiår, og hvordan guttene selv responderer på dette (Eide- Midtsand 2007):

I atmosfæren av kjønnsnøytralitet som har preget barneoppdragelsen i vår vestlige sivilisasjon i de siste tiår, har eksperter advart mot den (*B&L- leken*) og foreldre og barnehageansatte prøvd å utradere den. Men den lar seg kanskje ikke utradere, fordi den er programmert inn i guttens nevrologiske harddisk, så å si: Ta fra ham lekepistolen, og han skyter med en pinne i stedet. Gi ham dukker, og den største blir til et maskingevær som han meier ned de andre med (ibid.)

Det høres dramatisk ut, men det er det mange barnehageansatte også tenker om denne leken. Særlig gjelder dette den delen av B&L som har et sterkt konkurranseelement i seg, som inneholder kamp- og voldstematikk som lekeslossing, krigslek, våpenlek og superheltlek (Holland 2003). Det er mange barnehager som har forbud mot slik lek i barnehagen (Ibid.; Logue&Harvey 2010).

Jeg har altså et kjønnsperspektiv i denne oppgaven. Jeg nevner her studier som trekker sammenhenger mellom gutters synkende prestasjoner i skolen og deres overrepresentasjon i spesialpedagogisk undervisning i både barnehage og skole med manglende kunnskap om hvordan særlig gutter lærer og utvikler seg (Bredesen 2004; Logue&Harvey 2010). Manglende kunnskap om B&L- lek i barnehagen, kanskje særlig de formene for B&L som har et høyt konkurranseelement i seg, er en del av dette.

Hvilke fordeler har B&L?

For det første har B&L en egenverdi for de lekende, den gir glede og er en indremotivert aktivitet; den er lek i ordets rette forstand (Lillemyr 1990). Mange barn er meget kompetente B&L' ere og leken gir dem mange opplevelser av mestring nettopp fordi de er så kompetente. Dermed er B&L også et heldig utgangspunkt for læring (den har nytteverdi) fordi motivasjonen for læring er tilstede, barna er i en såkalt paratellisk tilstand, tilstede i nuet, uten tanke om fortid eller fremtid, men

nysgjerrige, undrende og skapende (Åm 1989).

Ulike studier av B&L hos barn trekker frem de psykososiale ferdigheter barnet lærer som de mest fremtredende trekk (Eide- Midtsand 2007; Holland 2009; Blume 2003; Galbraith 2007). B&L kan lekes av bare et barn, men det er mest vanlig at leken foregår sammen med andre og gjerne flere lekepartnere. Gjennom dette sosiale samværet utvikler B&L'erne evne til å regulere egne følelser og tolke andres følelser. Samtidig blir de bedre til å lese sosiale signaler og tyde ansiktsuttrykk og de lærer å tolerere frustrasjoner bedre. Slik lærer de selvkontroll og respekt for andres grenser (Biddulph i Eide Midtsand 2007).

For mange B&L'ere gir leken dem en mulighet til å lære å kontrollere eget sinne og impulsen til å gjøre ting de kanskje vet de ikke burde gjøre. Som Logue skriver i en artikkel basert på et prosjekt med gutter som leker at de er «slemminger»:

They are also working on impulse control, they are trying really hard to be good, but it's really hard to be good. These bad guys give them a way to externalize that part of them that they are trying to conquer (Logue & Shelton 2008).

Logue formidler her det mange kanskje tenker er «typisk gutteatferd»: at gutter ikke gjør som de blir bedt om, at de gjør «slemme» ting. Disse guttene kan tenke dette også om seg selv og gjennom leken finner de et passende uttrykk for denne trangten til å gjøre ting de vet de ikke burde gjøre.

Pellegrini (2009) har kategorisert B&L i to grupper og der B&L-leken kan befinne seg en plass mellom disse to ytterpunkter. Den ene gruppen er B&L som en konkurransekonstruksjon der dominans, hierarki og makt er vesentlige elementer, mens den andre er B&L-lek som et samarbeidsprosjekt. Blume (2003) trekker frem de sosiale erfaringer som B&L gir om behandling av motstanderen, om «fairness», respekt, samarbeid og strategi.

De ulike sider av barns utvikling er knyttet tett sammen. Gitt at et barn utvikler sine sosiale sider som beskrevet over, foregår det samtidig en utvikling av ens emosjonelle sider. Dette er da også fremhevet som en annen viktig fordel med B&L for barn. Holland beskriver barn som blir mindre aggressive etter at nulltoleranse mot krigs-, våpen- og superheltlek blir opphevet (Holland 2003). Gjennom leken kan altså barn møte og bekjempe frykt og sinne. På denne måten kan denne leken være terapeutisk. Gjennom leken kan man få utløp for frustrasjon og aggresjon. Dette er i tråd med Freud's teori om lek som katarsisk- psykisk rensende (Lillemyr 1990). Eide-Midtsand beskriver hans erfaring med utagerende gutter i B&L-terapi på følgende vis:

En vanlig effekt av boltrelek er at guttene blir så rolige etterpå; ikke bare kroppslig rolige, men det virker som det roer seg inne i hodet også – slik at de kan finne ord for det som opptar dem. Emil, for eksempel, hadde vanligvis problemer med å slappe av. Etter at vi hadde lekeslås, derimot, likte han å ligge helt stille med hodet i fanget mitt, og reflektere over tilværelsen. Det begynte med at han lurte på hva jeg ville ha gjort i forskjellige hypotetiske situasjoner – dersom han plutselig sluttet å puste; dersom han holdt på å falle ut gjennom vinduet; dersom han lå helt stiv med åpne øyne uten å blunke; dersom en diger mann prøvde å skyte ham i fingeren med et maskingevær; osv. osv. i det uendelige, i time

etter time (Eide- Midtsand 2007a:10)

At gutten åpner seg for terapeuten forklarer Eide- Midtsand med den *endrede relasjonelle opplevelsen* gutten opplever, og som er en direkte konsekvens av å bringe B&L inn i terapirommet. Terapeuten anerkjenner sider hos gutten som andre før, mer eller mindre, har nektet ham å uttrykke. Gutten opplever sin egen atferd sett i et nytt lys. Han opplever at et annet menneske møter ham i en type lek han selv verdsetter høyt og finner mye livsglede i og bygger dermed gradvis opp en tillit til terapeuten. I den tillitsfulle og fysiske nære relasjonen som etableres mellom de to kan den emosjonelt plagede gutten tørre å betro seg til et annet menneske om problemfylte tanker og følelser som igjen kan hjelpe ham med en emosjonell tilheling (Eide- Midtsand 2007a).

I utdraget ovenfor er forfatteren inne på et annet interessant trekk ved B&L, nemlig det at B&L' ere opplever en ro etter en økt og at det «klargjør» dem for annen type stimuli (Ibid.) Jeg vil i drøftingen komme mer inn på dette og relatere det til egne erfaringer fra praksis.

En av de mest iøynefallende fordeler denne leken har for barn er nok det den har å si for dem rent kroppslig og fysisk. Gjennom aktiv lek som krever mangfoldig kroppslig kompetanse får barna god motorisk og fysisk trening (Storli 2012). Blume (2003) trekker frem de mange kroppserfaringer man kan få av kampek som opplevelser av styrke, smidighet, balanse, pusten og koordinering av bevegelsene som fører til erkjennelser om en selv.

For kognitiv utvikling viser det seg at B&L- leken også har sin berettigelse. Ofte oppstår rollelek i forlengelse av B&L, særlig når barna får etablert leken, og den ikke forstyrres (Holland 2003). Det er i denne sammenheng vist i enkelte studier at å legge mer til rette for at særlig gutter kan holde på med denne typen lek kan være en inngang for dem inn i andre områder som historiefortelling, lesing og annen skapende aktivitet. Guttene har i B&L- leken et innhold de er interessert i som kan overføres til ulike uttrykk (Holland 2007; Galbraith 2007; Smith 2007; Logue&Shelton 2008).

Utfordringer knyttet til B&L- lek

Utfordringer knyttet til denne type lek handler hovedsakelig om tre forhold. Den første handler om at leksignaler er vanskelig å tolke. Den andre handler om ansattes holdninger til denne type lek og den tredje om hvordan enkelte barn har vansker med å inkluderes i B&L- lek fordi de ikke mestrer lek- reglene leken krever, og feiltolker leksignaler.

Misforstått lek?

Er det lekeslåsning eller ekte slåsning man ser? Det krever kunnskap om leksignaler og spesifikk kunnskap om B&L- lek for at utenforstående skal tolke leken riktig. En del voksne, særlig kvinner, har selv ingen erfaring med denne type lek og feiltolker signalene som barna sender ut (Storli 2012;

Logue & Harvey 2010).

Dessuten- tidligere forståelser av aggresjon som noe tillært har nok også vært med å forme hva slags syn man har hatt/har på B&L- at det i ytterste konsekvens er en form for antisosial aktivitet som lærer barna å bli voldelige (Ladd i Eide- Midtsand 2007). Da er det ikke vanskelig å se for seg at dette er en type lek man ønsker til livs.

Nyere syn på aggresjon ser på atferden som et biologisk styrt fenomen som fremtrer naturlig hos småbarnet, og som gradvis forsvinner i det barnet lærer andre måter å uttrykke sinne og frustrasjon på (Keenan; Tremblay i Eide-Midtsand 2007). Blume (2003) hevder at aggresjon er en del av livet og poengterer at selve ordet kan oversettes med å gå på, å gi seg i kast med, å angripe et problem eller en oppgave. Betydningen av ordet aggresjon er ikke i seg selv negativt ladd. Det er først når handlekraft blir til angrep på en fiende at aggresjonen tar en negativ vending. Gurian (1996) mener at aggresjon og risikotaking er naturlige, testosterondrevne sider ved gutters vesen, mens vold er noe tillært. En studie viser dog at kun 1% av late- som -lek endte i ekte aggresjon, og at 75% av disse tilfellene gjaldt marginaliserte barn, eller barn som tidligere hadde vist aggressive tendenser (Schafer & Smith 1996).

Ulikhetene mellom lekeslåsning og slåssing viser seg på flere områder. Mens de som slåss på ordentlig har et ønsket om å skade hverandre, er dette ikke tilfelle hos de som lekeslås; de har ingen intensjon om å påføre partneren smerte. Det kan skje uhell, men det er de lekende ofte klar over, og aksepterer det som en konsekvens av den røffe og voldsomme aktiviteten. Dessuten er det gjerne en turtaking hos de lekende om å være den dominerende- den såkalte 50-50- regelen, mens i ekte slåssing ønsker begge parter å etablere dominans. For de lekende er aktiviteten lystbetont, i ekte slåssing er det i hvert fall en part (den tapende) som ikke ønsker aktiviteten. B&L går gjerne over i rollelek, ekte slåssing ender med at partene går hvert til sitt (Storli 2012).

Uønsket lek?

B&L foregår gjerne med store, voldsomme bevegelser og mye lyd (latter, stønn, brøl, lyden av sammenstøt og fall) (Tannock 2011; Storli 2012). Studier kan tyde på at dette er en type lek som flere oppfatter som forstyrrende og som i enkelte institusjoner blir forbudt, gjerne med henvisninger til at «guttene ødelegger for jentenes rolige lek» (Holland 2003). Holland peker på at nulltoleranse for deler av B&L- leken, kan være et resultat av tanker skapt under kvinnebevegelsen, samt en feiltolkning av hva den maskuline atferden hos små barn betyr:

(P)olicy and practice in relation to war, weapon and superhero play is dependent on a complex weave of feelings, attitudes, relationships and perceptions (...) it (the policy) has been sustained historically because it has resonance of the female workforce, largely as a result of their personal perceptions of war, weapon and superhero play as germinal male violence (...) At best, do we respond to their energy and exuberance as irritatingly alien and male? At worst, do we see them as wife beaters, armed robbers and rapists in the making? Do our

sincere desires to eradicate violence cloud our ability to interpret their behaviour as play?
(Holland 2003: 97)

Hangaard Rasmussen (1996) mener at denne leken har fått lav status, nettopp fordi den har «farlige, ville, støyende og voldsomme sider». Han peker på at denne leken tradisjonelt har fått betegnelsen «dårlig» lek, eller ikke- ønskelig lek, fordi den inneholder risikotaking, støy, kaos og tilsynelatende aggressiv atferd og settes opp mot den rolige, mye studerte rolleleken som tradisjonelt har fått status som den moralsk riktige type lek som stimulerer barn på en «god» måte.

Dessuten er det mange ansatte som frykter at leken skal utvikle seg til ekte aggresjon eller at den skal ende med at noen skader seg og derfor forbyr de den (Logue 2010; Storli 2012; Holland 2003).

Hvis B&L tillates er det gjerne i uterommet der man da anser det finnes rom både for store bevegelser og mye lyd, slik at de som ikke er en del av denne leken ikke blir forstyrret (Storli 2012).

Resultatet av at B&L- lek har vært misforstått og uønsket er altså at leken, og særlig lekeslåsinga, er forbudt i mange barnehager og skoler. Storli (2012) skriver at omtrent 1 av 3 barnehager har forbud mot lekeslossing, løping og/ eller jage- og- fange- leker. Og dette til tross for at det finnes studier fra de siste par tiår som tyder på at B&L og særlig lekeslåsing, er en arena der barn, særlig gutter, utvikler seg sosialt og emosjonelt og finner fram til mer modne måter å uttrykke aggresjon på (Eide- Midtsand 2007a).

Barn som ikke mestrer B&L

Barn som misforstår leksignalene som gjelder i B&L og som har vansker med å kontrollere sinnet sitt, kan gå glipp av viktig sosial og emosjonell læring i boltrefellesskapet. Paradoksalt nok er det kanskje disse barna som trenger B&L- lek mest. De trenger å få lov til å uttrykke følelsene, og de trenger å få korreksjoner som fører til en kanalisering av aggresjonen inn i mer aksepterte uttrykk (Ibid.).

Sammendrag:

Hangaard Rasmussen (1996) fremholder at lek ikke kan forstås som et moralsk fenomen. Leken vil og skal ta opp i seg av alle livets fenomen. Barna tar med seg både gode og dårlige ting som skjer dem inn i leken. Det finnes altså ikke god og dårlig lek. En bedre måte å se på lek er at den spenner fra orden til kaos. B&L kan på mange måter si å befinne seg på den kanten der kaos i leken er dominerende. Når de lekende har fått sin «dose» B&L henfaller de ofte til mer rolige aktiviteter og til mer stille ettertenksomhet (Eide- Midtsand 2007). Dette er lekens typiske karakter- en heftig

dynamikk som spenner fra det kaotiske og oppglødde til det rolige og avdempede (Hangaard Rasmussen 1996).

Eide- Midtsand (2007) mener at en av de store manglene ved det moderne samfunnet er at «det tilbyr gutter (med den spesielle «gutteenergien»: min innskytelse) svært få muligheter og liten støtte til å finne naturlige og ufarlige, sågar kreative, utløp for sin aggressive energi. Resultatet blir ofte at aggresjonen uttrykkes som fysisk vold.» (Eide-Midtsand 2007b:5). I stedet for å forby B&L, bør ansatte se på B&L som et medium gutter har til å utforske sin spesielle «gutteenergi» og finne mer modne måter å uttrykke den på. Ansatte i barnehagen oppfordres til å «gå i dialog med barna om slåsskulturen» (Blume 2007:4), samtidig som man jobber med å utvide sin egen toleranse og forståelse for denne type lek (Holland 2007; Tannock 2011).

3.0.1. SYN PÅ BARN OG BARNES MEDVIRKNING

Kjørholt (2004) sier det har skjedd et paradigmeskifte i synet på barn. Hun fremhever at vi i Norge har blitt påvirket av internasjonale diskurser om barnerettigheter og mer kulturbestemte konstruksjoner om hva som er en "god" barndom. Konstruksjonen om barn som autonome, uavhengige og kompetente individer erstatter tidligere syn på barnet som avhengig, sårbart og med mangler (Hallet & Prout 2003).

Også rammeplanen (2006) baserer formuleringer på dette nye synet på barn. I kapittel 1.4 står det blant annet at «barn er sosiale aktører som selv bidrar til egen og andres læring» (R06/11:12). I forlengelse av dette kommer rammeplanens krav om barns medvirkning i barnehagehverdagen, som igjen er en konsekvens av formuleringer fra FNs barnekonvensjon om barns rettigheter:

FNs barnekonvensjon og barnehageloven vektlegger at barn har rett til å si sin egen mening i alt som vedrører det, og barns meninger skal tillegges vekt. Barn har rett til å uttrykke seg og få innflytelse på alle sider ved sitt liv i barnehagen (R06/11:13).

Som en konsekvens av et endret syn på barn som kompetente og aktive subjekter, eksperter på sitt eget liv, legges det altså vekt på at man skal lytte til barna i barnehagen, og gi dem innflytelse på alle sider ved sitt liv i barnehagen. Ut i fra dette kan man altså hevde at de ansatte i barnehagen må gå i dialog med de barna som aktivt søker B&L- lek i barnehagen, og innlemme denne type lek i virksomheten.

3.0.2. MESTRINGSTEORI

I *mestringsmodellen* som Kloep og Hendry (2003) beskriver, er ressurser hos individet viktige for et

individets utvikling. Ressurser kan sies å være et menneskes individuelle egenskaper. Når barnet får mulighet til å bruke de ressurser det har vil barnet være aktivt og medskapende og oppleve mestring. I følge mestringsmodellen vil da barnet oppleve en akkumulerende ressursøkning. Dess flere og bedre potensielle ressurser et individ har å stole på, dess flere ressurser vil det få, fordi det tør å prøve seg på nye utfordringer. Barn som interesserer seg for B&L og er kompetente i denne typen lek har altså en mulighet til å bygge videre på denne kompetansen, og utvide ressursene sine, i følge denne teorimodellen.

3.0.3. B&L, BARNES MEDVIRKNING OG HELHETLIG LÆRING

Galbraith (2007) beskriver i sin studie en barnehage som tar utgangspunkt i barnets interesser og gjennom blant annet dokumentasjon av deres interesser bygger de videre på disse i virksomhetens pedagogiske planer. Gjennom å få holde på med egne interesser er barna motiverte for også annen læring og utvikling, hevder lærerne. Holland (2003) beskriver følgende scenario:

There was a particular group of boys- to get them to come in and sit down at a table would be impossible, but if you were going to do a Superman or Batman story or pictures they were there and they would be there for the whole session. Or building a Batman boat- you could get them into every area through that (Holland 2003).

Gjennom å ta barns medvirkning på alvor, ved å blant annet ta utgangspunkt i barns interesser, har man som pedagog en helt annen mulighet for å lykkes med å formidle annen kunnskap til barna. For mange barn er B&L -lek en viktig interesse og her ligger det store muligheter for å skape pedagogiske opplegg knyttet til denne type lek, som samtidig inneholder mye annen læring.

Holland påpeker at vi må «finne gnisten som tenner barnas læringslyst» (Holland 2003:73, min oversettelse) og så klare å holde den i live. Hun hevder at det er særs viktig å finne gnisten hos den gruppen av gutter som ellers kanskje vokser opp til å bli motløse og mislykkede ungdommer (Ibid.)

3.0.4. VOKSENROLLEN I B&L

Her presenterer jeg en teoretisk modell som kan beskrive den voksnes rolle i B&L- lek. Det er modellen om mediert læring. Mediert læring skjer når barnet bruker den voksne som et medium for å utvikle sin egen læring. Pedagogen i mediert læring bør ha følgende egenskaper: han/hun må vise varme, lydhørhet og respekt, gi respons og være ikke- restriktiv. Alle disse egenskaper innebærer at man lytter til barnet, er tålmodig og aksepterer det som det er og dermed anerkjenner at barnet allerede har mange ressurser (Askland 2006:66-67).

Sammen med denne modellen presenterer jeg her synet til en lærer i en virksomhet basert på

Reggio Emilia- pedagogikk (Galbraith 2007). Med denne ønsker jeg å komplettere modellen om mediert læring. Læreren anser sin rolle å være en som støtter barna i deres læring, er likeverdig i relasjonen og som følger barna i deres egen «læringreise». Hun beskriver seg selv som en som legger til rette, som dokumenterer læringsprosesser hos barnet, som fungerer som samtale- og lekepartner for barnet og som samtalepartner for foreldre.

Begge disse modellene beskriver voksenrollen i læringsprosesser hos barn generelt, også da for voksenrollen i B&L- læring. Et eksempel kan være hvordan voksne kan hjelpe barn øke sitt vokabular innen fantasi- lek gjennom å modellere fantasifulle scenarier i lek sammen med barn (Holland 2003).

4.0 FORSKNINGSSTRATEGI OG METODER

4.0.1. AKSJONSFORSKNING SOM FORSKNINGSSTRATEGI

Med et ønske om å tilføre praksisfeltet ny kunnskap om B&L samt forsøke å møte de utfordringene knyttet til B&L i inne- rommet i barnehagen, valgte jeg aksjonsforskning som forskningsstrategi. På denne måten kunne jeg sammen med aktørene, barna og de ansatte på avdelingen, benytte den kunnskapen jeg hadde tilegnet meg om B&L til å 1.: skape bedre forståelse for en side av barns kroppslighet som er svært viktig for dem og 2: bidra med innspill i forhold til hvordan man kunne ta inn denne type lek i et miljø som hadde vansker med å legge til rette for det. Aksjonsforskningen var en strategi som kunne hjelpe oss å nå disse mål i denne aktuelle barnehagesettinga. Både forståelse og endring av praksis var et mål. Dette samsvarer med det Levin (2007) sier om at «aksjonsforskning er en strategi bygd på visse verdier, etiske og politiske preferanser.» (Levin i Lafton 2008:45)

I følge James & Brown (2001:99) er aksjonsforskningen ute etter tre elementer: For det første skal deltagerne få en bedre forståelse av seg selv. I denne sammenhengen ble mitt arbeid å observere gruppa, barna og voksne, og samspill mellom dem, for siden å reflektere rundt disse observasjonene sammen med de ansatte og komme frem til en forståelse av de aktuelle forhold ved det lille samfunnet. Det andre elementet James & Brown fremsetter er at deltakerne skal få en bedre forståelse av egen situasjon. I denne sammenhengen kom jeg med faglige innspill til praksisfeltet som kunne bidra til at deltakerne så sin egen situasjon i nytt lys. Det siste elementet i modellen til James& Brown handler om altomgripende endringer av situasjonen. Gjennom å gå inn å gjøre noe aktivt sammen med deltakerne kunne vi sammen endre deler av virksomheten slik at det ble lettere å inkludere B&L- lek i innemiljøet. Tilbakemeldinger fra miljøet i ettertid viste seg at disse altomgripende endringer faktisk skjedde. Barn og voksne holdt leken ved like etter at jeg som

forsker hadde trukket meg ut.

Jeg var altså en del av miljøet, jeg var en «insider» (McNiff mfl. 2003:12), en som reflekterte med de andre aktørene, en som gjorde noe aktivt i praksisfeltet, men likevel en som hadde et annet blikk på praksisen enn de som var fast ansatt, i og med at jeg kom inn som student. Det ga meg en dobbeltrolle i aksjonsforskningen, som både aktør og forsker (student) (Thoresen 2006).

Denne dobbeltrollen forskeren har i aksjonsforskning har ført til at denne type forskning har fått en del kritikk for å ikke være «skikkelig» forskning, altså ikke objektiv, systematisk og etterprøvable, slik forskning i en naturvitenskapelig forskningstradisjon er. Det hevdes at forskeren kan komme for nær feltet og bli «blind» for noe av det som skjer, og slik påvirke funnene og resultatene slik at forskningen ikke blir verdinøytral. I et nytt vitenskapsteoretisk paradigme (det postmoderne), hvor ulike perspektiver og måter å se verden på er av stor verdi, vil også synet på forskning og dens validitet endre seg. I tradisjonell forskning er det forventet at forskeren skal være «flue på veggen» og ikke påvirke miljøet, i aksjonsforskning ønsker man nettopp at forskeren skal påvirke resultatet. Forskningen blir verdiladet og får andre mål. Det gjør ikke dermed forskningen til dårligere forskning, det er bare forskning på en annen måte, med andre mål (Lafton 2008; Coughlan&Brannick 2005; Tiller 1999).

I aksjonsforskning kommer altså ikke endringen «ovenfra» satt i gang av såkalte «eksperter» på barn, men skjer i selve gruppen, og gjennom selvrefleksjon (Thoresen 2006:53). Nettopp denne selvrefleksjonen er et viktig element av aksjonsforskning og er en del av en dynamisk prosess der handling og refleksjon følger hverandre i gjentatte sykluser (ibid; Lafton 2008:45). Denne prosessen kan bidra til at aktørene ser sammenhengen mellom verdier, holdninger og praksis (Thoresen 2006:50).

Denne sykliske prosessen kalles også aksjonsforskningsspiralen og kan sammenlignes med en læringsprosess. Det er også det enkelte kaller aksjonsforskning av aktører i feltet, nemlig aksjonslæring (Tiller 1999). Det foregår en gjentatt bevegelse mellom forskning og aksjon som bidrar til at praksisfeltet hele tiden revurderer sin praksis og tilpasser handlingene sine til nye oppdagelser som refleksjonen gir, man lærer stadig nye ting ved sine handlinger når man reflekterer over dem. Derfor er det viktig at «medlemmene stiller kritiske spørsmål og reflekterer over sin praksis, samtidig og underveis som de går direkte inn og forandrer utøvelsen av den» (Thoresen 2006:50)

4.0.2. MIN ROLLE SOM ETNOGRAF

I tillegg til å være aksjonsforsker trer jeg også inn i barnehagens, eller avdelings kultur på mange

måter slik en etnograf ville ha gjort det. Etnografisk forskning er i følge Spradley&McCurdy (1988) studiet av én kultur. Etnografen trer inn i kulturen og «prøver å møte menneskene og kulturen i dette systemet på en mest mulig åpen måte» (i Postholm 2010:46), samtidig som man har noen «forutsette problemstillinger» (Malinowski 1922:9) i mente slik at undersøkelsen får et fokus. Jeg har trådt inn i denne kulturen med noen «forutsette problemstillinger» rundt boltrelek og lekeslåsing i barnehagens inne- rom og forsøkt å beskrive avdelingen i lys av problemstillinger knyttet til B&L generelt, sammen med ansatte og barn. Jeg har altså basert beskrivelsen av kulturen på de «innfødtes perspektiv» (Postholm 2010:46). Samtidig har problemstillinger utviklet og endret seg i løpet av prosessen, slik at de passer bedre til den aktuelle situasjonen på denne avdelingen. Dette er et vanlig trekk ved etnografisk forskning, hvor problemstillingen/-er endres i samspill med forskningsfeltet (ibid.)

Det er helt nødvendig at forskeren prøver å innta en ikke- vurderende rolle med utgangspunkt i egne fordommer, ideer eller hypoteser når hun/han anvender teori i møtet med forskningsfeltet. Hvis funnene i forskningen strider mot teorien må man kanskje forkaste noen av sine ideer eller hypoteser (Ibid.).

4.0.3. BESKRIVELSE AV FORARBEID OG SELVE AKSJONENE

Her vil jeg presentere både forarbeidet og selve aksjonene jeg foretok i barnehagen. Jeg ser for meg tre faser hvor forarbeidet er de to første fasene og den siste fasen er gjennomføringa av selve aksjonene, hvor jeg aktivt både tillater barneinitiert boltrelek og lekeslåsing, men også omdirigerer eller setter i gang B&L i inne- rommet i barnehagen. Den første fasen består i å bli kjent med barnehagen, barna og ansatte. I observasjoner, formelle og uformelle samtaler og aktiv deltakelse i barnehagens hverdagsliv blir jeg kjent med rutiner, regler, holdninger og verdier som preger virksomheten. Jeg får også innspill fra flere av de ansatte knyttet til hvordan barnehagen tidligere drev, særlig da hvilke problemstillinger de har hatt knyttet til B&L- lek. Det er nå jeg får informasjon om «nulltoleranse» mot lekeslåsing, og får høre litt om bakgrunnen for denne regelen (se vedlegg 10). Jeg får også mange innspill fra barna om deres behov og lekinteresser, og observerer mange situasjoner med «skjult» og forbudt B&L- lek, og flere situasjoner hvor slik lek blir stoppet. Gjennom å observere relasjoner mellom de voksne og barna kan jeg også berike dette bildet jeg danner meg av barnehagen og som jeg legger til grunn for videre arbeid med forskningsprosjektet.

Den andre fasen er planleggingsfasen. I denne fasen leser jeg teori og lager et pedagogisk opplegg (se vedlegg 11). Jeg fortsetter å informere og reflektere rundt opplegget med de ansatte gjennom å informere om opplegget på møte med de pedagogiske lederne, ha egen- veiledning med

praksislærer, ha veiledning med assistent, e- postutveksling med ansatt, sende informasjonsbrev til foreldre og ha uformelle samtaler med andre ansatte (se vedlegg 12-15).

I den tredje fasen er jeg i gang med selve aksjonsforskningen. Her går jeg inn og arbeider aktivt med barna (og de voksne) i forhold til å legge til rette for B&L i inne- rommet på avdelinga. At «inne- reglene» (se vedlegg) på avdelingen ble etterlevet var i denne sammenhengen et kriterium for at B&L kunne foregå. I denne fasen får jeg tilbakemeldinger fra foreldre, ansatte og barna og reflekterer sammen med dem om hvordan opplegget fungerer og hva slags justeringer som må gjøres.

I det følgende skisserer jeg i grove trekk de ulike aksjonene. (Se ellers vedlegg 1-9). De ulike aksjonene deler jeg i to ulike klasser:

1. Barna som er med på aktiviteten er allerede i gang med B&L

1. Jeg var enten med på leken deres i det miljøet de allerede var i (se vedlegg 8, 7 og 1) eller jeg observerte leken og grep kun inn om de reglene vi hadde utformet ikke ble fulgt (se vedlegg 4)
2. Jeg inviterte enkelte ut av miljøet de var i og over i et annet miljø for å fortsette B&L- leken (vedlegg 2,3,6)

2. Jeg inviterte til B&L- lek uten at barna allerede var i gang med denne typen lek. (vedlegg 5)

Jeg flest deltakende observasjoner og utdrag fra loggbok av de ulike aksjonene, men har og brukt ordinær observasjon og en praksisfortelling for å formidle erfaringer jeg hadde med aksjonene.

4.0.4. KVALITATIV METODE

I kvalitativ forskning går forskeren inn i unike settinger, for å studere unike forhold fordi man ønsker å utforske menneskelige prosesser i en virkelig setting (Postholm 2010). Jeg har foretatt aksjonsforskning i en spesiell barnehage, på en spesiell avdeling, og fått informasjon om akkurat denne avdelinga. Gjennom dette har jeg fått frem de unike deltakernes perspektiver og forsket i deres spesielle situasjon med en aksjonsrettet tilnærming for å kunne endre noe i den spesielle praksisen (ibid.).

Jeg har ikke foretatt noe kvantitativ undersøkelse og kan altså ikke generalisere over mine resultater. Jeg har dermed ikke anledning til å trekke konklusjoner fra denne undersøkelsen til andre barnehagepraksiser, men undersøkelsen kan anses som noe som kan brukes som inspirasjon for andre praksiser, som andre praksiser kan kjenne seg igjen i.

Jeg har brukt kvalitative metoder som observasjon, deltakende observasjon, loggbok og praksisfortelling. Jeg har altså benyttet meg av triangulering av strategier for datainnsamling, altså

flere metoder, for å få et bredt utvalg av materiale og med mulighet for å dokumentere på ulike måter, alt etter hva situasjonen tilsa. I og med at jeg også ønsket å ta utgangspunkt i barns spontane B&L- aktivitet, ble det for meg viktig å kunne spontant tre inn som forsker, og dermed ha mulighet til å velge den metoden som passet best til situasjonen. Praksisfortellingen, for eksempel, ble til da aktiviteten strakk ut i tid, og jeg ikke fikk anledning til å notere ned alt det som hendte. Samtidig oppsto det en tydelig dramaturgi i lekesituasjonen, så jeg fant fort ut at denne situasjonen egnet seg godt i fortellingsformat.

Min forforståelse: En kvalitativ forsker innser at forskningen er verdiladet. Min subjektivitet har påvirket hva jeg fokuserer på, og hva jeg faktisk ser og fanger opp i mine observasjoner. Jeg går inn i barnehagepraksisen med et fokus basert på min forforståelse. Derfor er det viktig at leseren tar min subjektivitet i betraktning når teksten med analyser og tolkninger leses (Postholm 2010).

Etiske hensyn: I denne kvalitative forskningen har jeg vært tett på andre mennesker, og det fordrer at alle aktører behandles med respekt. Det er et mål for meg å skaffe til veie gode data, og det er viktig å verdsette deltakerne i forskningsprosessen. Postholm (2010) skriver at «adekvat forskning og etiske prinsipper bør gå hånd i hånd i forskningsprosessen». De etiske prinsippene skal følges gjennom hele forskningsprosessen. Jeg har på forhånd informert alle de involverte aktørene (ansatte på avdelingen, styrer, barn og foreldre) om mitt arbeid, og hva jeg skulle gjøre. Jeg har også laget et samtykkeskjema for foreldre med barn som skulle være med på selve aksjonen, der de blir informert om oppgaven min, formålet med forskningen og får opplysninger om full anonymitet for alle deltakere.

4.0.4.1. DELTAKENDE OBSERVASJON

Jeg ønsket å ha en deltakende rolle i aktivitetene på avdelinga, og samtidig registrere skriftlig det som oppsto. Derfor falt valget på blant annet deltakende observasjon som metode for denne aksjonsforskningen. Jeg hadde da, i følge Gold (1958), en rolle som fullstendig deltaker, og var i alle observasjonene med på alle aktivitetene som foregikk.

Mitt fokus under observasjonene var avgrenset til å observere B&L- lek og forhold knyttet til denne leken. Jeg har i det skriftlige materialet delt observasjonene i to, en del som beskriver situasjonen og en del hvor jeg reflekterer over det som skjedde. Jeg vil i drøftinga referere til begge deler av observasjonene.

En av observasjonene er ikke deltakende. Her sitter jeg som «flue- på- veggen» (Madsen 2000) og noterer det som skjer mellom barna og samtalen de fører seg i mellom.

4.0.4.2. LOGGBOK

Jeg skrev loggbok gjennom hele praksisoppholdet og de vedlegg der jeg har brukt denne metoden, er utdrag fra denne loggboka. Utdragene er registreringer og refleksjoner rundt hendelser som gjerne oppsto spontant, og som jeg ikke før en stund etter selve hendelsen, også først når dagen var omme, fikk anledning til å notere ned og reflektere rundt.

4.0.4.3. PRAKSISFORTELLING

Praksisfortellingen er en metode for datainnsamling som står mellom praksis og teori, og starter i praksisfeltet, ikke i teorier (Løkken og Søbstad 2006). Fennefoss og Jansen (2004) hevder at praksisfortellingen som metode for datainnsamling har en form som henvender seg til både tankene og følelsene, og som dermed gir «gode muligheter for å drøfte etiske og moralske dilemmaer, som man ofte står overfor i arbeidet med mennesker.» (Ibid.:8)

Å bruke denne metoden ga meg mulighet til å berette om elementer ved B&L- lek som kanskje slipper unna når man på en mer analytisk måte registrerer hendelser. Jeg ønsket å formidle en stemning rundt lekesituasjonen, for å bedre kunne belyse ulike følelser og tanker rundt hva denne leken betyr for både voksne og barn i barnehagen. I tillegg var det gjennom denne formen mulig å belyse ulike dilemmaer som kan oppstå når denne type lek slippes fri i barnehagen.

5.0 RESULTATER

Datamaterialet viser barn som i stor grad mestrer mye forskjellig B&L- lek, både når det oppstår spontant og når jeg enten omdirigerer den spontane leken eller tar initiativ til en økt med pedagogisk tilrettelagt B&L- lek (se vedlegg 1-8). Materialet viser også at det i stor grad går an å gjennomføre B&L også innendørs, (delvis) uten at «inne- reglene» i barnehagen brytes (se vedlegg 1-6).

Jeg er en av hovedaktørene i aksjonsforskningen. Med på laget hadde jeg barna som mine medforskere, som fikk anledning til å prøve ut deres lek innenfor noen gitte rammer, og de ansatte som jeg gjennom samtale og refleksjoner tilpasset mitt opplegg i forhold til. Sammen vurderte vi hvor godt aksjonene fungerte, og tilpasset våre handlinger ut i fra hva situasjonene krevde. I det følgende vil jeg beskrive hva jeg observerte, hvilke trekk som går igjen i datamaterialet og hva slags kompetanse jeg observerte hos barna, knyttet til B&L- lek. Jeg tar for meg elementer som går igjen

i alt av datamaterialet, men vil også beskrive enkelthendelser som oppstår kun i en eller få registreringer.

Hva slags typer B&L observerte jeg?

Materialet viser mange tilfeller av lekeslåssing (se vedlegg 1, 2, 4, 5 og 7). Det er slag og spark mot partner, og i overvekt av tilfeller, uten å skade partneren. Datamaterialet skildrer ett tilfelle (vedlegg 7) hvor uhell/ slåssing kan ha skjedd. I dette tilfellet er en av partene et barn som tidligere har vist aggressive tendenser.

Bryting var en del av mitt pedagogiske opplegg (se vedlegg 11) så denne formen av B&L dominerer i materialet (se vedlegg 1- 3 og 5- 8). Materialet skildrer blant annet bryting i form av å holde fast partner, holde partner nede, dytte, løfte og dra i partner.

Jage- og- fange- lek skildres i både praksisfortelling (se vedlegg 8) og utdrag fra logg (se vedlegg 7). I begge disse noteringer er denne leken koblet, naturlig nok, til løping, som også klassifiseres som en variant av B&L. Løping forekommer og der de observerte barna kommuniserer til meg at de er klare for B&L- lek gjennom nettopp løping rundt på avdelinga, og jeg starter en økt med B&L- lek inne på avdelinga.

Rollelek/ superhelt-lek skildres i vedleggene 4, 5 og 8.

Hvilke trekk går igjen i datamaterialet over B&L- lek?

At B&L- leken gir barna mye glede kommer frem i nesten hele datamaterialet (se vedlegg 1- 6 og 8). Positive følelsesuttrykk som latter og smil preger mange av deltakerne i leken. Dessuten kommer det frem i enkelte av skildringene at barna ønsker å gjenta enkelte leker/ øvelser, og det tolker jeg som at leken er spesielt lystbetont for dem i enkelte situasjoner.

Materialet viser også at mange av deltakerbarna har kunnskap om metakommunikasjon (se vedlegg 2, 4 og 7) i B&L- leken, det vil si at de klarer å tolke lekesignaler som lekepartnere formidler. Selv om enkelte av situasjonene for eksempel skulle tilsi at barna var veldig sinte (slag, spark, roping, bryting) kompletteres den «aggressive» atferden med smilende fjes, latter og en løs og ledig kroppsholdning. Det er denne sistnevnte atferden, som kan finnes i mye av datamaterialet, som fører til at signalmottaker kan basere seg på at partnerens atferd er lek. Dog, i ett av tilfellene beskrives det hvordan en 5,5 år gammel gutt muligens har vansker med å tolke lekesignaler (se vedlegg 7) og slik ender leken for hans del i sinne og aggresjon.

Materialet viser også eksempler på at deltakerne tilpasser (se vedlegg 2, 4) kreftene til sine motstanderes krefter.

Materialet viser at det er gutter som oftest deltar i aksjonene (se vedlegg 1, 2 og 4- 6). Det kan være at min forforståelse om at gutter er en majoritet i denne type lek, har preget resultatet, da jeg kan ha vært (ubevisst) fokusert på gutters B&L- atferd da jeg valgte ut deltakere for mitt pedagogisk tilrettelagte B&L- opplegg. Gjennom et forsøk på å gjøre bot på dette, hvis så var tilfelle, arrangerte jeg en B&L- økt kun for jenter.

Noe av materialet viser kaotisk B&L- lek (se vedlegg 5, 7 og 8) preget av mye løping fram og tilbake, lekeslåssing og bryting hos flere deltakere samtidig, mange deltakere på en og samme tid og elementer av risikolek (se vedlegg 7 og 8).

Hva slags kompetanse observerte jeg?

Vedleggene 1-8 viser fysisk-motorisk og kinestetisk kompetanse. De observerte barna viser at de er fysisk sterke, utholdende og fleksible og at de mestrer kompliserte bevegelsesmønstre som krever koordinasjon og romlig forståelse (se vedlegg 1-8).

I observasjonene, utdragene fra logg og i praksisfortellingen observeres det dessuten barn som er i mye kontakt og samspill med andre barn gjennom nettopp B&L- lek.

B&L- lek som er, eller etterfølges, av fantasilek og rollelek hvor barna er kreative og skapende, ses i vedleggene 4- 6 og i vedlegg 8.

6.0 DRØFTING

Innledning

I denne delen av oppgaven ønsker jeg å analysere resultatene av aksjonsforskningen, i lys av relevant teori og diskutere om vi lyktes å ta inn mer B&L- lek i barnehagen og i så fall, hvorfor vi lyktes. Her vil jeg også presentere teori som drøfter regler om nulltoleranse overfor deler av B&L- lek. Gjennom dette ønsker jeg å belyse mulige grunner til at barnehagen praktiserte nulltoleranse mot lekeslåssing, for å forstå denne praksisen, men dermed også for å møte denne argumentasjonen med bæredyktige motargumenter.

Jeg vil også diskutere grunner til at B&L er viktig for barn, og gjennom eksempler fra datamaterialet belyse disse grunnene. Her kommer jeg blant annet inn på hvorfor B&L- lek er spesielt viktig for mange gutter.

Denne studien er gjennomført ut i fra noen kriterier som gjelder for aksjonsforskning, hvor bevisstgjøring og handling hos aktørene fører til endring av praksis, og har vært et hovedmål. Som avsluttende del av denne drøftinga ønsker jeg å drøfte hvorvidt vi lyktes med å endre praksis i vår forskning, og hvilke andre valg jeg/ vi kunne ha gjort for å få et annet resultat enn det vi fikk.

6.0.1 ANALYSE OG DISKUSJON AV RESULTATER

Klarte vi å skape rom for boltrelek og lekeslåssing i barnehagen?

Datamaterialet viser entydig at vi klarte å ta inn mye B&L i barnehagen, også i inne-rommet i barnehagen. Ut ifra flere teoretikers klassifiseringer av B&L (Pellegrini&Smith 1998; Reed&Brown 2000; Tannock 2011, Blume 2003) kan man i datamaterialet finne B&L- lek i mange ulike varianter. Bryting peker seg ut som den varianten som hyppigst fant sted. Dette har nok sammenheng med at det var dette jeg hadde arrangert for mange av de pedagogisk tilrettelagte øktene med B&L- lek, og naturlig nok, siden jeg var observatør, ble bryting det som ble observert flest ganger. Utover dette viser materialet eksempler på lekeslåssing, jage-og- fange- lek, løping og B&L- lek blandet med fantasilek/ rollelek.

Hva kjennetegner B&L- leken jeg observerte?

Nesten alle registreringene mine av lekeatferden til deltakerne i studien viser glade barn som mestrer lekkodene og tar hensyn til sine lekepartnere (se vedlegg 1-8). Jeg har kun en registrering som kan tyde på at det har vært ekte aggresjon inn i bildet. Jeg har mange registreringer av gutter som holder på med B&L. Dette samsvarer med andre studier som viser at B&L er mer typisk hos gutter enn hos jenter (Eide- Midtsand 2007; Holland 2003; Galbraith 2007; Tannock 2011).

På hvilken måte skapte vi rom for B&L i barnehagen?

Da avdelingen praktiserte nulltoleranse mot lekeslåssing før prosjektet startet, vurderte jeg det slik at det ikke måtte gjennomføres radikale omveltninger på avdelingen hva det gjaldt B&L- lek. Jeg vurderte det slik at B&L- leken i prosjektet måtte foregå på en slik måte at ansatte kjente seg komfortabel med situasjonen slik at ikke utfordringene med å håndtere mulige problemstillinger rundt B&L- leken for de ansatte ble for store, for raskt. Jeg anså det som en mulig risiko for prosjektet, at det skulle bli mer «kaos» på avdelingen, og at hele prosjektet dermed kunne bli skrinlagt. Derfor gikk jeg grundig og målrettet til verks da jeg planla opplegget for å sørge for at så mange mulige utfall av prosjektet ble forutsett og foreslått mulige løsninger på. Jeg leste mye teori omkring B&L og fikk blant annet mange innspill til lekeaktiviteter jeg kunne gjøre med barna. Jeg la vekt på å samtale med alle de ansatte som var involvert i prosjektet, og på å gi dem detaljert informasjon om hvorfor jeg ønsket å gjennomføre opplegget og på hvilken måte det ville foregå. Jeg var åpen for innspill fra de ansatte og endret mitt opplegg ut i fra innspill de kom med. Blant annet krevde praksislærer at jeg, overfor foreldre, skulle kalle opplegget «boltrelek», og ikke «boltrelek og lekeslåssing». Det var viktig for meg å komme de ansatte i møte, så jeg fjernet

begrepet «lekeslåsning» i det skriftlige materialet som foreldrene fikk. Dette er noe jeg var, og fortsatt er, ambivalent over, fordi jeg mener vi førte foreldrene litt bak lyset ved å dekke over noe av det vi gjorde. Samtidig innebar ikke de foreslåtte lekeaktivitetene noe lekeslåsning.

I mine planer for opplegget, beskrev jeg viktigheten av å ha en tydelig pedagogisk deltakelse i B&L- leken som skulle foregå. Ved hjelp av teori som beskriver hvordan man kan bruke komplekse pedagogisk øyemed (Blume 2003; Storli 2012) innebar den pedagogiske deltakelsen å planlegge rammer for opplegget; hvilke rom skulle det foregå i, til hvilken tid og hvor mange barn som skulle delta, samt regler for selve leken som hilseritualer og stoppsignaler.

Både forberedelsene til aksjonene og rammer og regler rundt selve aksjonene anser jeg som essensielle for at B&L- leken fikk komme til uttrykk på avdelinga.

«Suksesskriterier» for en B&L- vennlig praksis:

Bevisstgjøring av praksis

Hva vet de ansatte i barnehagen om B&L- lek? Hvordan forholder de seg til B&L- lek? Og hva er grunnene til at en praksis er slik den er, hvorfor gjør man det man gjør? I denne delen ønsker jeg å drøfte hva slags betydning de voksne i barnehagen har for B&L- lek hos barna og hva bevisstgjøring rundt B&L kan bety for holdninger og handlinger i barnehagen. Her drøfter jeg funn fra aksjonsforskningen i lys av relevant teori som beskriver holdninger til og kunnskap om B&L i barnehager.

Til tross for at det hadde vært relevant å foreta analyser av forarbeidet jeg gjorde i barnehagen, havner dette utenfor min forskning, da jeg kun har lite og usystematisk materiale å vise til. Jeg viser derfor til ting jeg/ vi gjorde under aksjonsforskningen som belyser hva holdninger til B&L har å si, voksenrollen, kunnskap om B&L og om hvordan man kan bruke B&L som en inngang til annen læring hos barna. Til sist drøfter jeg grunner til at barnehagen praktiserte nulltoleranse mot lekeslåsning og foreslår mulige alternativ tilnærminger til problemstillinger knyttet til å tillate alle former for B&L i barnehagen.

Barnehagen praktiserte et forbud mot lekeslåsning i barnehagen før prosjektet startet. Vi var nødt til å sette dette forbudet til side da vi gikk i gang med aksjonsforskningen, da vi antok at lekeslåsning nok kom til å skje når vi nå skulle i gang med dette opplegget. Materialet viser også at lekeslåsning forekom flere ganger hos lekende barn (se vedlegg 1, 2, 4, 5 og 7). Hvorfor tillot vi nå lekeslåsning og hva måtte til for at vi la vekk dette forbudet? Gjennom bevisstgjøring ved hjelp av teoretisk kunnskap om hva B&L er og hvorfor barn bør ha muligheten til å leke B&L klarte vi å endre holdninger knyttet til B&L, i hvert fall de holdningene som anså at et forbud var den eneste måten å forholde seg til utfordringer knyttet til denne type lek. Erfaringer fra undersøkelser viser at denne studiens barnehagepraksis ikke er den eneste som har slike forbud. I en undersøkelse utført

av Storli (2012) viste det seg at ca. 1/3 av barnehagene som deltok i studien hadde forbud mot lekeslåssing, løping og jage- og- fange- leker.

Hva kan være grunnen til at barnehagen praktiserer nulltoleranse? Gjennom samtale fikk jeg vite at foreldre i barnehagen hadde krevd nulltoleranse mot lekeslåssing fordi enkelte av barna hadde fortalt at de var redde for å komme i barnehagen på grunn av vilter atferd hos enkelte av guttene (se vedlegg 10). Denne grunnen går igjen i studier om voksnes holdninger til B&L- lek, nettopp at leken stanses fordi man er redd for at den skal skremme andre barn (Bauer&Dettore i Galbraith 2007).

Men hvorfor et forbud? Er ikke det å ta litt vel hardt i? Selv om enkelte barn blir redde når større barn leker tigre, blir ikke nødvendigvis tigerleken forbudt i hele virksomheten, i stedet henviser man kanskje det lekende barnet til å leke tigre en annen plass eller forklarer det barnet som ble skremt at det bare er en lek. Eller? Jeg ønsker her å trekke inn andre mulige forståelser, forståelser som beskrives i ulike studier, av hvorfor lekeslåssing var forbudt i barnehagen. For slik bedre å kunne forstå hvorfor man går til det steget å forby noe som mange anser som lek.

Studier beskriver blant annet at gutter som leker B&L ses på som aggressive (Ibid.) og at leken stoppes fordi man er redd for at den skal føre til ekte slåssing (Holland 2003; Logue&Harvey 2011; Storli 2012). Kan det være at de ansatte i barnehagen godtok foreldrenes krav om nulltoleranse mot lekeslåssing fordi de også hadde en oppfatning av at guttene som lekte var aggressive og at de fryktet leken ville ende i ekte slåssing?

Holland (2003)¹ graver dypere i årsaker til nulltoleranse og hevder at tankesett rundt ikke-voldelig konfliktløsning har påvirket slik nulltoleranse, historisk sett. Dessuten er lekeslåssing og «krigs-, våpen- og superheltlek» lek som spiller ut voldelige scenarier, noe som motsier ansattes pedagogiske grunnprinsipper om fredelig konfliktløsning. Videre hevder Holland at kvinnefrigjøringens fokus på hvordan gutter/ menn har makt over jenter/ kvinner har ført til at gutters voldsomme lek, blant annet lekeslåssing, har blitt sett på som en forløper til menns voldsutøvelse mot kvinner. I barnehagene, med mange kvinnelige ansatte, har denne leken dermed blitt forbudt fordi man har vært redde for at lekeslåssing og krigs-, våpen- og superheltlek kunne være trening for gutters mulige voldsutøvelse i ungdoms-/voksenalder. Disse perspektivene synes jeg er interessante å trekke inn når man reflekterer rundt barnehagens forbud mot lekeslåssing. Kanskje er man mer påvirket av tankesett i samfunnet uten helt å være klar over det? Og kan en bevisstgjøring rundt dette føre til at B&L – lek ses i et annet lys?

Hva viser resultatene i aksjonsforskninga mi i forhold til disse problemstillingene rundt B&L? Jeg har ingen klare data på at B&L- leken, og da særlig lekeslåssingen, fører til ekte slåssing.

¹ Jeg viser her til en kilde som beskriver barnehager som har forbud mot «krig, våpen og superheltlek» (min oversettelse). Jeg anser dette som lek nært knyttet til lekeslåssing.

Jeg har heller ingen data på at leken virker forstyrrende på andre barn/ annen lek eller at barn rundt de lekende blir redde. Jeg mener at den relativt stramme strukturen i opplegget er med på å forhindre disse potensielle negative konsekvensene av B&L- lek. Men frykten for at lekeslåssing skal ende i ekte slåssing kan være ubegrunnet, da en studie viser at kun 1% av all late- som- lek ender i ekte aggresjon og slåssing, og at det var de sosialt marginaliserte eller de som før hadde vist aggressive tendenser som sto for 75% av disse tilfellene (Pellegrini 2002). Det er gode grunner til å kartlegge egen praksis og utvide sin kunnskap om B&L- lek. Kan det hende at man utformer forbud ut i fra overdreven sikkerhetstenkning og verstefallstenkning?

Et annet aspekt av forbudstenkning handler om hva slags barnesyn en slik tankegang formidler. Når vi lager forbud mot lekeslåssing fordi andre barn er redde, forteller vi da ikke samtidig disse redde barna at det må en voksens forbud til for at en atferd rettet mot dem skal slutte og at de er forsvarsløse om ikke en voksen griper inn? Tar vi ikke da fra disse barna en læring om at de kan forsvare seg og lære seg å si nei når de blir utsatt for noe de ikke liker? Holland (2003) mener at vi i stedet for å forby lekeslåssing, bør sørge for at alle barn klarer å si i fra direkte når det er noe de ikke liker med en lek. Gjennom å bevisst arbeide med B&L- lek i barnehagen kan de voksne i barnehagen hjelpe de barna som synes denne leken er truende med å støtte dem i å si fra når noen trækker over grensene deres, men også utvide forståelsen deres rundt hva som er lek eller ikke lek. Det kan være at de barna som lett blir skremt også synes det er vanskelig å se forskjell på lek og ekte aggresjon.

En bevissthet rundt voksenrollen

For at prosjektet skulle være vellykket var det viktig at jeg hadde kunnskap om denne typen lek. Jeg måtte kunne tolke metakommunikasjon og gjenkjenne atferden som lek. Dette gjorde jeg blant annet ved å følge med på om barna kom med positive følelsesuttrykk som smil og latter og om de hadde en relativt avslappet kroppsholdning (Storli 2012).

Samtidig måtte jeg ha en anerkjennende væremåte (Bae1996 ; Askland 2006) overfor barna der jeg ikke moraliserte over om det var god eller dårlig lek de bedrev (Rasmussen 1996) og slik fikk jeg status i gruppa som en voksen som forsto og anerkjente leken deres.

Jeg måtte delta med barn på lik linje med dem, jeg måtte være med på deres «læringsreise» (Galbraith 2007). Slik fikk jeg også anledning til å komme med innspill i leken, på lik linje med de andre deltakerne i leken. Jeg fungerte som en igangsetter av bryteøvelser, men måtte stadig vekk endre mine planer og tilpasse dem til det barna var interessert i, som de fleste lekepartnere må, inngå kompromiss og endre planer. Jeg følger for eksempel de barna som ville føre bryteleken videre inn i rollelek (se vedlegg 6).

En del av det å delta på lik linje med barn handlet om å faktisk gjøre det samme som barna,

og da ta utgangspunkt i det kroppslige. I følge Moser (2010) er det avgjørende at førskolelæreren har tilstrekkelig kroppslig dannelse og kompetanse. Jeg måtte aktivt gå inn og være fysisk med barna, vise dem lekøvelsene, og gjøre øvelsene sammen med dem. Jeg var i stor grad deltaker, særlig når det gjaldt de litt mer kompliserte lekøvelsene. Gjennom å være fysisk med barna har jeg lettere tilgang til deres opplevelse av leken, jeg kan relatere meg til de kroppslige sensasjonene de har og jeg kan fungere som en kroppslig modell for dem. Sammen kunne vi utforske lekøvelsene og improvisere rundt dem for å omforme dem til det vi syntes var spennende eller interessant. For eksempel, når vi holdt på med *Fluktforsøk* (se vedlegg 5) utviklet vi leken til å bli en gruppelek, der flere barn gikk sammen «på lag» mot meg. Jeg forsøkte å holde fast barnet, mens barnet og de rundt forsøkte å få seg selv/ ham løs fra mitt grep.

Barnets interesser som utgangspunkt for å skape læring og utvikling hos barnet

De aller fleste av mine registreringer tar utgangspunkt i B&L- aktivitet som deltakerne var i gang med før jeg begynte registreringa. Jeg benytter meg dermed av disse barnas motivasjon for denne type aktivitet, og enten følger jeg dem i deres lek og fungerer som deres støtte eller så leder jeg dem over i en mer strukturert B&L- aktivitet, men også her fungerer jeg som støtte i leken (se vedlegg 1-3 og 5-8). Dette er i tråd med blant annet Reggio Emilia- inspirert barnehagepedagogikk (Åberg & Taguchi 2006), hvor man tar utgangspunkt i barnets interesser. Dette er en pedagogikk som forsøker å ta på alvor det barnehageloven, barnekonvensjonen og rammeplanen formulerer som et nytt syn på barnet, et syn som anser barnet som et aktivt subjekt. Som en konsekvens av dette synet på barn kommer barnets rett til medvirkning (R06/11) og slik også en pedagogikk som forsøker å ta hensyn til barnets interesser (Åberg&Taguchi 2006).

Både Galbraith (2007) og Holland (2003) beskriver hvordan man gjennom å ta utgangspunkt i barns B&L interesser kan påvirke læring og utvikling også innen andre områder som historiefortelling, lesing og skapende aktivitet (Holland 2007; Galbraith 2007; Smith 2007; Logue&Shelton 2008). Et av de observerte barna i studien min kan trekkes frem som eksempel på dette (se vedlegg 5). Det er en gutt som sjelden entret tegnebordet, men etter en økt med B&L tegnet han flere karakterer fra et dataspill han var veldig opptatt av. Han tegnet mange tegninger. Kanskje hadde han fått akkurat nok anerkjennelse på de «ville» sidene sine, slik at han ikke lenger fryktet at hans gjengivelse av sine interesser i tegning ble latterliggjort eller stemplet som negative? Uansett, at han entret tegnebordet den ettermiddagen kort tid etter B&L- økta tror jeg har sammenheng med at han fikk holde på med det som interesserte ham veldig, og dette inspirerte ham til å finne en ny vei å formidle denne interessen på- nettopp gjennom tegning. Og slik utviklet han sine tegneferdigheter som han kanskje ikke ville ha gjort uten B&L.

Det vesentlige her er at det må finnes en villighet hos de ansatte i barnehagen til å

anerkjenne de ressursene barna har, også de ressurser som kanskje ikke tradisjonelt anses som ressurser i barnehagen, som for eksempel kunnskap om superhelter eller dataspill, og ta utgangspunkt i disse ressursene til barnet, slik at barnet tør å ta utfordringer og dermed styrke sitt ressurssystem (Kloep og Hendry 2009). Hvis et barn har god selvtillit knyttet til kompetanse i forhold til superheltlek, boltrelek og lekeslåssing er det altså en gylden mulighet for de ansatte å møte barnet i disse interesser/ kompetanser og bruke dette som basis for barnets videre utvikling og læring. Det kan dreie seg om utvikling og læring på flere områder; sosiale, emosjonelle, kognitive og fysiske. Det forutsetter at de ansatte ser det enkelte barn og kan tilpasse sin måte å arbeide på. Det krever stor fleksibilitet og kreativitet hos den voksne.

For kognitiv utvikling viser det seg at B&L- leken også har sin berettigelse. Ofte oppstår rollelek i forlengelse av B&L, særlig når barna får etablert leken, og den ikke forstyrres (Holland 2003). Min observasjon av de fire barna som leker at de er løveunger kan fungere som en illustrasjon på dette (se vedlegg 6).

Hvorfor er B&L så viktig for barn?

Flere studier viser at B&L har stor betydning for barns helhetlige utvikling og læring (Eide-Midtsand 2007; Holland 2009; Blume 2003; Galbraith 2007). Selv om flere av disse trekker frem begge kjønns fordeler av B&L- lek, har flere også konkludert med at det for enkelte gutter er spesielt viktig å få erfaring med denne typen lek (Ibid.) I det følgende drøfter jeg elementer fra mitt datamateriale i lys av disse teorier.

Gutteperspektivet

Guttenes synkende prestasjoner innen skolen og deres overrepresentasjon i spesialpedagogisk undervisning i barnehage og skole (Bredesen 2004) er nedslående lesning. Det er nok mange grunner til at tendensene er sånn, men her ønsker jeg å trekke frem hvordan barnehagen kan bøte på noe av denne problematikken, ved å se på hvordan man i barnehagen forholder seg til de guttene som er mest ivrige på boltrelek og lekeslåssing. Møter man deres typiske «gutteenergi» med negative tilbakemeldinger, eller finner man en måte å lære disse guttene å kanalisere denne energien i noe positivt, eventuelt bare aksepterer at noen av guttene har et behov for mer kaotisk lek med mer støy, bevegelse og lekeslåssing? Det har stor betydning for gutters selvbylde hvordan man møter dem, og særlig hva slags mønster som etablerer seg i relasjonen mellom disse guttene og de barnehageansatte (Ibid.). Røper mønsteret at ansatte ofte kritiserer disse guttene? Holland (2003) beskriver i sin studie hvordan de ansatte ble så fokusert på guttenes rebelske atferd at de ikke la merke til at guttene sjeldent viste glede og manglet selvtillit i mange situasjoner.

Det fremstår for meg som at det er nødvendig å vende blikket nettopp mot B&L- lek om

man ønsker å finne ut mer om hvordan man kan inkludere guttene på en bedre måte- både i barnehage og skole, og fange opp de utfordringene flere gutter i institusjonene tilsynelatende har. Konsekvensene av en slik fokusering vil kunne gi gutter i institusjonene bedre muligheter for en mer sunn og heldig utvikling, og viktigst, særlig for dem selv- en hverdag i barnehagen som gir mening og glede i hverdagen deres.

En av observasjonene (se vedlegg 4) i datamaterialet viser gutter som engasjerer seg i en lek basert på typiske «guttetemaer»: tegneseriefigurer med superkrefter, zombier, skjeletter, død, drager og tigre mm. Det er mye liksom-vold som utspiller seg i denne lekesequensen og det er tydelig at guttene er påvirket av ting de har sett i media. Hvordan møter vi denne leken hos guttene? Snur vi ryggen til og later som den ikke skjer, forbyr vi den, eller tillater vi den selv om temaene i leken byr oss i mot? Min rolle i denne observasjonen forble å være flue på veggen. Men jeg kunne ha vært en voksen som gikk inn i leken for å hjelpe guttene å forholde seg til og reflektere over disse bildene media serverer dem og gjennom fantasilek hjulpet dem å transformere de bildene media gir dem. Holland (2003) beskriver hvordan hun og de ansatte i hennes praksis greide å nyansere disse temaene til guttene og skape andre mulige fantasiriker, ved å aktivt gå inn i deres lek:

(We were able to (introduce)) shades of grey to the polarised media construct of good and bad...model negotiation, prison or magic spells rather than violent death as punishment, and....challenge racist (good/ white, bad/ black) and helpless female stereotypes. In doing this we open the doors to other possible fantasy realms (Holland 2003:55)

Vi må møte disse guttene der de er (Galbraith 2007) og det betyr at vi må anerkjenne også de siden av guttene som vi kanskje synes er vanskelige, som uttrykker aggressivitet, lek som forherliger vold, kaotisk og bråkete lek som rommer de «farlige, ville, støyende, voldsomme sider (...) de irrasjonelle sidene (av lek) (...)» (Hangaard Rasmussen 1996:15). Vi må bli «sjokk- sikre» (Galbraith 2007, min oversettelse); vi må utstå de uttrykk barna har, og deretter forsøke å hjelpe barna å reflektere rundt den billedlige volden og de gjerne stereotype karakterer som de i blant reproducerer i sin lek (Holland 2003).

Det er kun en liten del av B&L- leken i mitt datamateriale som utspiller seg til slik lek som er beskrevet over. De fleste observasjonene viser lek med høyt tempo, der både gutter og jenter er svært fysiske og nok også ganske høylydte. Jeg mener man i barnehagen må kunne vise en stor fleksibilitet hva det gjelder gruppeinndeling og utetid/ innetid. De eldste barna kan få mer frihet, selvfølgelig i samråd med foreldre, og slik kan man unngå at den fysiske, aktive, kaotiske leken som enkelte av guttene «bare må ha», blir forbudt fordi enkelte ganger må alle være inne, og da er det ofte kun de rolige, stille lekene som tillates. Når det er sagt synes jeg dessuten at det skal være mulig å legge til rette for slik lek også i inne- rommet, uten at det går utover andre. Mitt datamateriale viser at dette er mulig.

Hvordan støtte de barna som har utfordringer knyttet til B&L lek?

Mine registreringer av B&L- lek hos barn viser en overvekt av barn som mestrer denne type lek, som tar hensyn til andre selv om leken er relativt kaotisk (se vedlegg 7 og 8) og som ikke henfaller til aggressiv atferd til tross for at deltakerne tidvis leker at de er sinte. Selv om de aller fleste av deltakerne i mine registreringer viser at de er kompetente på denne type lek, har jeg én registrering som beskriver en situasjon hvor en gutt mister besinnelsen og blir sint og lei seg på grunn av noe som har hendt i lekeslåsinga som har foregått. Han sier at noen har skadet ham med vilje. Jeg fikk dessverre ikke registrert akkurat hendelsen som var forløpet til hans sinne og frustrasjon, men likevel vil jeg drøfte denne hendelsen ut ifra at det som hadde hendt var et uhell. Jeg trekker denne slutningen fordi observasjoner av denne gutten i andre situasjoner tilsa at denne gutten hadde problemer med å kontrollere sinnet sitt, og kunne reagere med aggresjon i situasjoner hvor han ikke på noe vis faktisk var truet. Men jeg tolket at *hans* opplevelse av situasjonen var at han var truet. Og slik konkluderte jeg i denne situasjonen og. Derfor sier jeg til ham at han må trekke seg ut av leken om han kjenner at han blir sint, og poengterer overfor ham at det skal være lek, at ingen skal gjøre hverandre noe vondt. Samtidig viser jeg respekt for *hans* opplevelse ved å samle hele gruppa og gjenta det jeg sa til ham.

Denne hendelsen kan illustrere det Eide- Midtsand (2007) poengterer i sine artikler om B&L med gutter i psykoterapi som blir henvist til ham på grunn av utagerende atferd. Han skriver at det er sannsynlig at flere av disse guttene blir holdt utenfor boltre- fellesskapet fordi de «ikke klarer å tolke lekkodene (..) og er hardhendte og lettantennelige» (Eide- Midtsand 2007a:3). Hvordan skal man hjelpe dem? Han mener at det nettopp gjennom B&L er mulig å hjelpe disse guttene, de må gradvis lære seg lekkodene, forskjellen på lek og ekte aggresjon og kan da gradvis lære å kontrollere eget sinne, nettopp fordi de etterhvert erfarer at ingen er ute etter å ta dem, men at det hele er lek og moro. Og det er her pedagogene kommer inn i bildet. Voksne kan beholde såpass mye «orden» i leken at guttene klarer å fange opp lekkodene, og dessuten kan man unngå at uhell skjer. Gradvis vil også disse guttene utvide sin lekkompetanse og kan lykkes bedre i lek med jevnaldrende. Den voksne kan fortsette sin rolle med å være støtte gjennom å være tilstede og hjelpe barna å tolke lekkodene og forstå andres følelser. Dette er en viktig emosjonell og sosial læring for disse guttene, som lærer om både sine egne og andres følelser og om respekt for andres grenser (Eide- Midtsand 2007).

6.0.2 ERFARINGER MED AKSJONSFORSKNING

«Teorier skapes av praksis på samme måte som teorier leves i praksis» (Lafton 2008:55-56)

Dette sitatet illustrerer noe av det jeg har holdt på med i denne studien. Jeg har kommet inn i en

praksis som student og forsker og har blitt en del av kulturen på avdelinga. Jeg har forsøkt å se praksisen gjennom de ansattes briller og ut ifra dette arbeidet med å legge til rette for mer B&L, særlig i inne-rommet i barnehagen. Det har krevd at jeg har tatt styringa i forskningen, og formulert noen «endringsmål» siden jeg har tatt rollen som den aksjonsforskende. Samtidig skulle disse målene også være mål for de ansatte. Gjennom samtaler og refleksjon med de ansatte la jeg et grunnlag for den praktiske aksjonsforskningen der jeg går inn og aktivt endrer praksis, tillater og setter i gang lek som tidligere ikke hadde vært lov. Det har vært spennende å bruke prinsipper fra aksjonsforskning selv om jeg på mange vis mener jeg kom litt til kort, for den egentlige aksjonsforskningen startet nok allerede ved de første samtaler om praktiseringen av nulltoleranse mot lekeslåssing. Det hadde vært spennende å dokumentert hele prosessen.

Jeg har forsøkt å vise hvilken kraft aksjonsforskning kan ha både for forskning og praksis. Med et verdimeisig og politisk ståsted i forskningen kan man som forsker bidra direkte til endringer i praksis, ikke bare håpe på at praksisfeltet leser en forskningstekst.

7.0 AVSLUTNING OG KONKLUSJON

Jeg har gjennom aksjonsforskning i en barnehageavdeling forsøkt å gjøre noe aktivt for at barn skal få flere muligheter til å uttrykke seg gjennom boltrelek og lekeslåssing. Mine erfaringer fra denne forskningen viser at det er en kombinasjon av faktorer som spiller inn for at et slikt prosjekt skal bli vellykket. For det første er det nødvendig med kunnskap om både B&L- lek, men og kunnskap om hvilke utfordringer voksne ofte har i møte med denne type lek. Det er videre nødvendig å analysere egen praksis og finne grunner til at man gjør som man gjør; hvorfor velger man for eksempel å forby former for B&L? Samtidig har jeg erfart at med struktur og regler rundt former for B&L er det lettere for voksne å være deltakere i leken, og på denne måten ha litt mer kontroll over leken, om man ønsker det. Dette kan være aktuelt i en fase der både voksne og barn blir mer kjent med boltrelek og lekeslåssing.

Kilder:

- Askland, L. (2006). *Kontakt med barn. Innføring i førskolelærerens arbeid på grunnlag av observasjon*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Bae, B. (1996). *Det interessante i det alminnelige*. Pedagogisk forum.
- Blume, M. (2003) *Slåsskultur i teori og praksis: kampeleker og slåsskamper til barnas beste*. Oslo: Cappelen akademisk forlag
- Bredesen, O. (2004) *Nye gutter og jenter- en ny pedagogikk?* Oslo: J.W. Cappelens forlag AS
- Bauer, K. L. & Dettore, E. (1997). Superhero play: What's a teacher to do? *Early Childhood Education Journal*, 25(19), 17-21.
- Coghlan, D., Branick, T. (2005) *Doing Action Research in Your Own Organization*. London : Sage Publications
- Eide-Midtsand, N. (2007a). Boltrelek og lekeslåssing: I. Lekens funksjon i psykoterapi og i barns normale utvikling. *Tidsskrift for norsk Psykologiforening*, 44 (12).
- Eide-Midtsand, N. (2007b). Boltrelek og lekeslåssing: II. Om å gi gutter rom til å være gutter. *Tidsskrift for norsk Psykologiforening*, 44 (22).
- Fennefoss, A.T.& Jansen, K.E. (2004). *Praksisfortellinger- på vei til innsikt og forståelse*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS
- Galbraith, J.S. (2007) *Multiple Perspectives on Superhero Play in an Early Childhood Classroom*. Ohio: Ohio State University
http://etd.ohiolink.edu/send-pdf.cgi/Galbraith%20Jeanne%20Susanne.pdf?acc_num=osu1180468850
- Hallet, C. and Prout, A. (2003) *Hearing the Voices of Children: Social Policy for a New Century*. London: RoutledgeFalmer.
- Holland, P. (2003). *We don't play with guns here*. Maidenhead: Open University Press
- Kjørholt, A.T. (2004) *Childhood as a Social and Symbolic Space: Discourses on children as social participants in society*. Doktoravhandling ved NTNU nr 2004: 152. Trondheim: NTNU.
- Kloep, M. og Hendry, L. B. (2005). *Utviklingspsykologi i praksis*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Kunnskapsdepartementet (2005) Lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager.
<http://www.regjeringen.no/upload/kilde/kd/rus/2006/0007/ddd/pdfv/278927-f-08-2006.pdf>
- Kunnskapsdepartementet (2006) Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.
<http://www.regjeringen.no/upload/kilde/kd/reg/2006/0001/ddd/pdfv/282023-rammeplanen.pdf>,
- Lafton, T. (2008). *Aksjonsforskning og barns medvirkning med postmoderne blikk: Foucault og*

- Derrida i barnehagen*. Masteroppgave i barnehagepedagogikk. Oslo: Høgskolen i Oslo
- Lillemyr, O. F. (1990). *Leik på alvor. Teorier om førskolebarn og leik*. TANO
- Logue, M.E. & Harvey, H. (2010) Preschool teachers' views of active play. *Journal of Research in Childhood Education*, 24(1), 32-49.
- Logue, M.E. & Shelton, H. (2008). Stories Bad Guys Tell. *The Constructivist, National journal for the Association of Constructivist Teaching*, <http://www.odu.edu/educ/act/journal>
- Løkken, G. & Søbstad F. (2006). *Observasjon og intervju i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget
- McNiff, J., Lomax, P. and Whitehead, J. (2003) *You and Your Action Research Project*. London: RoutledgeFalmer
- Moser, T. (2010). « Barns kroppslighet som del av barnehagens helhetlige dannelsesoppdrag», I: *Kroppslighet i barnehagen*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Pellegrini, A.D (1988) Rough- and- tumble play from childhood through adolescence: development and possible functions. In P. K. Smith & C.H. Hart (Eds.), *Handbook of childhood social development* (pp. 438- 453). Oxford, UK: Blackwell.
- Postholm, M.B. (2010). *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget.
- Reed, T. & Brown, M. (2000). The expression of care in the rough and tumble play of boys. *Journal of Research in Childhood Education*, 15 (1), 104-116.
- Rasmussen, T. H. (1996). « Lek og kropp», I: *Orden og kaos, elementære grunnkrefter i lek*. Oslo: Forsythia, s. 67-76
- Tannock, M.T. (2011). Observing young children's rough and tumble play. *Australasian Journal of Early Childhood*, 36(2), 13-20.
- Thoresen, M. (2006) *Om barns frihet til å foreta egne valg. Aksjonsforskning og endring av praksis i en barnehageavdeling*. Hovedfagsoppgave i barnehagepedagogikk. Oslo: Høgskolen i Oslo
- Tiller, T. (1999) *Aksjonslæring : forskende partnerskap i skolen*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Storli, R. (2012) Kategorisering av barns mangfoldige uttrykk i boltrelek og lekeslåsning i barnehagen. *FoU i praksis 2011 : rapport fra konferanse om praksisrettet FoU i lærerutdanning : Trondheim 26. og 27. april 2011* S. 445-457
- Åberg, A. & Taguchi, H.L. (2006). *Lyttende pedagogikk- etikk og demokrati i pedagogisk arbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Åm, E. (1989). «Lekens skjulte struktur», I: *På jakt etter barneperspektivet*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 35- 62

Vedlegg

Vedlegg 1

Deltakende observasjon 1:

Tid: Fredag 1.2 ca. kl 09.00.

Tilstede er Nj5, Kg,4, Tg4, Mg4 og meg:

Sted: matterom

Jeg går inn i allerede etablert lek. Det er boltring og lekeslåsning som allerede er i gang. Jeg spør om det er greit at jeg kommer inn og gir noen innspill til leken. De inviterer meg inn og aksepterer at jeg kommer med forslag til hvordan de kan leke videre. Jeg starter med å dele rommet i to, ved hjelp av et sammenrullet teppe. Barna får nå kjempe mot hverandre, to og to. Dette aksepterer tre av barna, Mg4, krysser grensa flere ganger, ler. Det forstyrrer leken først og fremst hos hans sparringspartner, og da går vi over til at to sloss og to titter på/ har pause på sidelinjen.

Jeg veileder i hilseritualer, stoppsignaler, hvordan vise forsiktighet og respektere de vanlige «inne-reglene» i barnehagen (feks i forhold til lydnivå) og hvordan tolke signaler hos partneren.

Det er både bryting og elementer av slag og spark. De bruker stemmene sine, blant annet roper de ofte «Haija!». Ler mye. Ved en pause kjenner jeg på barnas kropper at de er meget varme.

Refleksjon: Barna lytter til meg og viser at de aksepterer reglene og tar innover seg det jeg sier. I mine øyne er det en vellykket økt, hvor barna får lekesloss, men uten at noen blir skadet. Barna viser stort engasjement i leken, lar seg rive med av hverandres initiativer. De viser dyktighet, både kroppslig og mentalt. De viser at de kan være hensynfulle overfor partneren, samtidig som de er ivrige på å prøve ut «triks» og anslag mot partneren.

Hvordan mottas leken av de som ikke er en del av leken? Lek foregikk andre plasser, noen barn kikket litt på leken til de lekeslossende innimellom, ellers virket det ikke som det grep særlig inn i andres lek denne leken , den foregikk parallelt med andre barns lek.

Deltakende observasjon 2:

Tid: tirsdag 5.2 ca. kl. 0900

Tilstede: Mg5,5 og meg til å begynne med, etterhvert også Mg4,5 og Kg3,8.

Sted: garderobe

Jeg observerer Mg5,5 vandrende rundt på avdelingen (To av de han leker mest med i barnehagen er borte denne dagen.) Jeg observerer at han kaster leker i gulvet. Jeg går bort til ham, sier at han ikke skal kaste lekene i gulvet for da kan de gå i stykker og inviterer ham med på en økt lekeslossing og boltring i garderobeområdet. Han vil det og jeg setter i gang en økt hvor jeg viser ham forskjellige øvelser fra øvelsesheftet jeg bruker i opplegget.

Det er partnerøvelser som går ut på å få hverandre ut av balanse, bære vekta av hverandre, kontaktøvelser. Vi holder på en liten stund før Mg4,5 og Kg3,8 kommer til og vil være med. Mg5,5 sier da at vi har holdt på med oppvarming og nå skal den «virkelige» kampen begynne. Vi skal ha boksekamp. Guttene holder litt på mot hverandre, ler mye, tumler, ramler og bokser litt lett mot hverandre. Jeg spør om de har lyst til å prøve noen øvelser. Vi holder på med en lek som heter *Kamp om øya* som fungerer på følgende vis: to- og- to holder seg på matta, så er det om å gjøre å få den andre av matta. Det blir slik at jeg holder på med en av dem. De ler mye, særlig når de klarer å få meg utenfor matta, og det lar jeg dem klare etter at de har strevd en stund. Så prøver vi øvelsen *Båt og bro* hvor det for «båtbarnet» er om å gjøre å komme seg løs fra under en kollapset bro («brobarnet» ligger oppå «båtbarnet»). Her holder barna på to- og- to, jeg deltar mindre under denne øvelsen, bortsett fra å komme med kommentarer og motivere «båtbarnet». Barnet ler også mye under denne øvelsen, men anstrenger seg også for å gjennomføre øvelsene. Jeg observerer anstrengte ansikter, og hører at barna kommer med lyder som tyder på at de anstrenger seg og jobber fysisk hardt for å komme seg løs. Videre prøver vi en øvelse som heter *Rodeo* hvor det er om å gjøre for den som sitter oppe på ryggen til en på alle fire å holde seg fast mens den på alle fire prøver å riste «rytteren» av. Her blir jeg igjen deltakende under hele seansen som okse. Den eldste gutten forsøker å være okse for de minste også, men knekker sammen etter kort tid. Barna holder seg fast lenge når de sitter på min rygg, for jeg holder litt krefter tilbake og lar dem få kjenne på hvordan det er å sitte der og forsøke å holde balansen på noe som rører seg. De ler og bruker store krefter på å holde seg sittende. Jeg kan kjenne at de spenner bena rundt kroppen min, og at de klamrer seg fast til klærne mine med hendene. (de som ikke prøver øvelsene følger forøvrig stort sett med på det som skjer mellom de som holder på med øvelsen, kommenterer, ler, heier og hviner, hyler). Den neste øvelsen vi gjør heter *Fluktforsøk*. Her er det om å gjøre å komme seg ut av grepet

til en annen, og klare å komme seg vekk fra matta begge befinner seg på. Vi står på knær når vi utfører denne øvelsen. Her gjør jeg det sammen med barna noen ganger først og så gjør de sammen. Også her viser de de samme følelsesutbrudd som tidligere. Til sist gjør vi en avspenningsøvelse, *Å bake pizza*. Her ligger den som skal masseres på magen og blir «knadd, kjevlet, smurt tomatsaus på og får fyll på seg, bakes i ovnen og taes ut av ovnen» Alle disse elementene har noe taktilt over seg hvor den som «baker» påfører stimuli på ulike måter. Denne er komplisert så her utfører jeg øvelsen mens barna mottar. De ligger stille, ler litt om det kiler, sier ikke så mye under hele seansen.

Hele denne seansen med tilrettelagt B&L varer ca en halv time.

Refleksjon:

Leter Mg5,5 etter en aktivitet å holde på med, noen å finne på noe med, når han vandrer rundt på avdelingen i starten av observasjonen?

Jeg måtte tilpasse mine krefter slik at de samsvarte med barna sine under alle øvelsene, jeg måtte gi meg selv «handicap» (Blume). Det fungerte fint. Barna virket glade og ivrige, de lo mye og var med på alle øvelsene. Samtidig ønsker jeg på sikt å trekke meg ut av leken, og at barna skal leke slik med hverandre. Men i en læringsfase synes jeg det er fint å være en del av det, komme så tett på barna, være tilstede i opplevelsen sammen med dem. Hvis jeg skulle ha fortsatt med dette i en barnehage ville det være et mål for meg at denne type lek skal kunne være en basis for kroppslig lek barna i mellom hvor de lytter til hverandre, ikke er redd for å ta i, men tar hensyn og blir flinkere og flinkere å vurdere hva de kan gjøre med den andre slik at de unngår at andre barn får vondt. Her kommer en kort kommentar til hvordan de jeg mener de ulike øvelsene fungerte:

Apefjell: vanskelig å få til for barnet. utfordrende å holde seg oppe fra gulvet!

Stivt Brett: fungerte bra. Fin øvelse! Bra mestringsopplevelse for barnet.

Skuldrekamp: Artig kontaktøvelse, kommer nært den andres kropp, hode; kjenner den andres pust, puls og latter rett i øret.

Rumpekamp: Artig og bra øvelse. Litt kjedelig i lengden.

Kamp om øya: Velfungerende! Artig, kunne holde på et lengre strekk av tid.

Båt og bro: fin øvelse mellom barna, artig, stimulerende, klar mestring.

Rodeo: artig øvelse, utfordrende å holde seg fast, utfordrende å ikke slenge av partner for hardt/brått/ langt.

Fluktforsøk: artig, fungerte bra. Også barna i mellom.

Pizza: En suksess! Barna elsket denne.

I ettertid ser jeg at jeg kanskje forstyrret en lek barna i mellom som fungerte fint, nemlig

«boksekampen». Jeg ser at jeg kanskje var litt for opptatt av å gjennomføre mitt opplegg. Og på det tidspunktet tenkte jeg at barna trengte veiledning i forhold til grensesetting overfor andre barn, at de trengte veiledning på å ta hensyn til hverandre i fysisk vilter lek. Jeg hadde blant annet observert en av de yngre barna, med stor kraft, både slå, dytte og ramme andre barn på en måte som jeg ikke tolket for å være lek. Derfor tenkte jeg at det hadde vært fint å «lære» barna noen regler om hverandres kropp og hva som gjør vondt og hva man kan gjøre. Jeg tror kanskje dette gjorde meg litt «blind», at jeg var litt for oppsatt på de situasjoner jeg hadde observert at jeg ikke tok innover meg de situasjonene hvor barna, også dette barnet jeg har beskrevet over, viste at det kunne ta hensyn til andre barn og tilpasse kreftene alt etter situasjonen. Dessuten innse at det er forskjell på leksituasjoner og konflikter over gjenstander/ tilgang til areal og hvordan barna bruker kreftene i de ulike situasjoner. Volden brukes jo gjerne som en løsning på en konflikt hvor den som utfører vold kjenner seg urettferdig behandlet, og barnet ikke mestrer/ velger å løse konflikten på annet vis. Det handler ikke nødvendigvis om å først og fremst skade en annen. I lek, som jeg har observert over, var det slett ingen intensjon om å skade, og ingen grep til vold for å mestre oppgavene. Det hele var veldig lystbetont. Slik sett hadde det kanskje utspilt seg til en fin B&L- økt uten mine øvelser.

Her mener jeg at jeg er inne på noe av essensen ved denne type lek. Fordi uttrykket minner om det man har sett i andre sammenhenger (i konfliktsituasjoner) er det lett for utenforstående (voksne) å tenke at dette er en type lek som ikke er bra for barna, noen kommer til å bli skadet. Men da ser man ikke på *intensjonen* bak atferd/ handling. Hvis man fokuserte mer på intensjonen bak handlingene kan det være lettere å forholde seg til denne typen lek. I leken (så lenge den drives fremover) samarbeider barna, i konfliktsituasjoner er de rivaler. Vold ødelegger leken, men «løser» konflikten (imidlertid ihvertfall). Derfor er det ikke noe ønsket mål for barna å bruke vold i leken- fordi det nettopp forhindrer en fortsatt utvikling av leken. (her finnes det selvsagt unntak, og jeg sier ikke dermed at det aldri forekommer vold i denne type lek. Det kan det selvsagt gjøre, det kan for eksempel oppstå konflikter også i denne type lek, hvor enkelte barn velger å bruke vold for å løse konflikten).

Deltakende observasjon 3:

Tid: fredag 8.2 kl 13.00

Tilstede: Sj4, Tj5, Sj3, og Aj4

varighet: 20 minutter

Denne deltakende observasjonen foregår sammen med 4 jenter som jeg tilbyr å leke B&L med. Vi er i utelek når jeg spør om de vil bli med inn og leke litt før fruktpausen. invitasjon til B&L. De svarer smilende ja og løper ivrige mot barnehagens innerom. Når vi kommer inn plasserer jeg to matter på gulvet, og barna hjelper meg å finne en god plassering for dem og rydde rundt dem. Vi starter med øvelsen *Apefjell*. Denne gangen gjør vi en litt annen variant av denne. En er fjellet og står med hendene og føttene i gulvet og en legger seg over fjellet som apekatt. Apekatten forsøker å klamre seg fast mens fjellet flytter på seg. Fjellet flytter rolig på seg, det er stødig og sterkt. Barna klamrer seg fast til «fjellet». Deretter prøver vi en ny øvelse, *Fotduell*. Her skal to barn sitte på rumpa og forsøke å sparke hverandres føtter slik at den andre må ta i bakken med hendene, eller ramler bakover. Vi holder på med denne øvelsen i et par minutter. *Stivt brett* følger deretter. Her skal et barn løfte et annet som ligger på ryggen på gulvet og er helt stiv i kroppen når det løftes opp etter føttene. Barna holder stillingen i ti sekunder flere ganger. Deretter forsøker vi både *rumpekamp* (barna har duell rumpe mot rumpe, forsøker å få den andre ut av balanse) og *skulderkamp* (samme mål som rumpekamp, men nå skulder mot skulder). Begge disse øvelsene skaper aktivitet hos barna, de ler mye og prøver ut øvelsen om og om igjen. Så leker vi *Kamp om øya* og *Båt og bro*. Begge øvelser fikk jeg ikke notert noe rundt annet enn refleksjoner knyttet til dem (se under). Til slutt avslutter vi også nå med *Bake pizza*. Her vil barna både «bake» hverandre og meg, flere ganger.

Refleksjon:

Det var med overlegg jeg valgte ut bare jenter til en økt med B&L. Jeg hadde en tanke om at bare jenter i en gruppe kom kanskje til å gi jentene mer rom til å gjennomføre leken på deres måte, uten så mye styring fra gutter som kanskje ville ha hatt litt bedre selvtillit på slik lek og dermed tatt litt mer plass. Jeg hadde også trodd at jentene kanskje kom til å være mer forsiktige og ikke være så ivrige. Jeg tok heldigvis helt feil! Jentene, særlig de eldste var veldig ivrige etter å lære øvelsene og prøve dem ut. De ville raskt ha nye øvelser, da de hadde mestret den de holdt på med. Jeg tenkte at jeg syntes at det var vanskelig å få dem til å dvele litt ved den øvelsen de holdt på med og at de var veldig målfokuserte. Ikke så opptatt av å dvele ved leken, kjenne etter, utforske muligheter. Men det

kan jo like gjerne være at motivasjon var borte straks de hadde mestret øvelsene, de trengte mer større utfordringer! Samtidig så var de ikke særlig interesserte i de øvelsene som ga dem litt for store utfordringer, da var det ikke gøy lenger, som med fotduell som vi holdt på med bare i veldig kort tid. Mot slutten av økta gikk liksom lufta litt ut av et par av jentene, og de mistet litt kraft i leken kamp om øya og båt og bro. Det var et problem at et par ikke var jevnstore og et av barna ble stående litt passivt når barnet merket at partneren fikk et overtak. Dermed vant partneren uten så mye innsats av den andre. Som at barnet ga opp litt? Godtok tidlig at det hadde tapt? Jeg tenker at det spesielt med noen jenter er svært viktig å støtte dem gjennom aktivt å motivere, inspirere, få dem til å ta frem/bruke kreftene sine. Her kan man for eksempel lage bilder/ metaforer som at de skal dytte en tønne/ elefant etc. (Kanskje jentene ikke blir like motiverte ut ifra konkurranseelementet ved leken, men hvis det symboliserer noe annet, som at man skal flytte på noe, kan det kanskje engasjere mer?)

Jentene lytter mye til meg og stanser aktiviteten ved veiledning. Den yngste er litt forsiktig. De tre eldste bruker alle krefter de har, prøver hardt for å mestre. Det blir lettere for dem når de tar av seg på bena, får mer motstand i gulvet. En av jentene kniser veldig mye, men klarer også å gjennomføre øvelsene.

Korte kommentarer over hvordan de ulike øvelsene fungerte:

Apefjell: Fungerte bra.

Fotduell: utfordrende! Ok øvelse. Kortvarig.

Stivt brett: de holdt stillingen i ti tellinger. Fungerte fint!

Skuldrekamp: artig, fungerte godt.

Rumpekamp: fin å bruke som oppvarming

Kamp om øya: fungerer bra en stund

Båt og bro: fungerte bra

Pizza: fryder seg over å både motta og å gjøre

observasjon 4:

Hvem: Tg4,5, Mg5,5 og Ag5,4

Tid: formiddag

Sted: gymmatteområdet innerst i avdelinga

Guttene bygger «rakter» med lego. Det er mye skyting med dem, eksplosjoner. Det snakkes om zombier, skjeletter, død, drager, tigre som spiser hverandre mm.

De leker at de er superhelter. Det kommer «spindelvev ut av hendene deres», de sier at de tramper «så det knekker i bækken», de detter, «bryter seg gjennom ting», «skyter giftige edderkopper og slanger.» «Det er lava under føttene deres». Tg4,5: « Æ e Spiderman, Spiderman tåle å bli spruta lava på.» De leker at de er Hulken, de lekesloss ved å sparke mot hverandre. Så forvandles de til noen som kan «bokse ned hus». Tg4,5: «Ikke stå så læng ved væggen, der e de stikkende sværd.» Ag5,4: «men æ knust dæm stikkende sværdan. Kan du hjelp mæ?» Alle tre slår og sparker på veggens samtidig som de snakker om «Hulkendameskjelætt» og «Hulkendame». Tg4,5: «da boksa du på mæ, å æ ble ødelagt i mange bita». Ag5,4: «Nå så du kor stærk æ va, æ rivd av mæ klokka, da dødd du!» Leken faser ut og avsluttes med at Tg4,5 går bort til den delen av rommet der avdelingens dukkekrok ligger og spør de som leker der inne : « Får æ leik me dokker? Æ ska itj leik skjelætt. Leike dokker mor, far å barn? (...) Æ ska itj ødelægg.»

Refleksjon:

Her er det typiske «guttetemaer» som også Holland tar opp i sin « We dont play with guns here.» Det er om å gjøre å imponere hverandre, og sjokkere hverandre. Og sannsynligvis tar guttene mye av dette fra media og leker det ut i leken. Er det ok at dette foregår uten voksne til stede? Bør ikke de voksne anerkjenne denne leken og gå i dialog med barna også når det gjelder denne leken? Hjelp til å tolke og nyansere temaene i media/ leken som interesserer dem veldig. Guttene bruker det de har lært og spinner videre på dette og er kreative i leken. Fantasi. Dette stimulerer deres narrative utvikling, historiefortelling (Holland). Ellers er det mye fysiske utfoldelser i leken, de slår mot veggens, lekesloss, ramler, og kaster armer og ben rundt, typisk for B&L. De lager endel lyd og høre «aggressive» ut i stemmen. Men denne «aggressiviteten» er ledsaget av smilende, glade fjes, og det er tydelig at guttene bare leker at de er sinte og sloss.

Vedlegg 5

Utdrag fra logg:

Tid: 9.30

Tilstede: Kg4, Mg5,5, Kg3,7

Varighet: ca. 30 min

sted: garderoben

Jeg «fanger» tre gutter som løper litt rundt på avdelinga til boltring og lekeslossing. Vi gjør øvelser og de får improvisere. Blir mye slag og spark, lyd og springing. Mange utprøvinger, mye latter. Herjing i garderoben. (Tømmer ut klær fra korgene. Jeg sier vi må ha regler når vi er i garderoben, de hjelper meg å rydde opp og er enige i at vi skal ha regler.) (...) De sitter rolig på benkene når det er to som lekesloss. Venter på tur. De lytter til meg, tar i mot råd og beskjeder, og viser at de kan ihvertfall en stund respekterer grensene. Det viktigste er at de respekterer hverandres grenser. Ingen tårer under leken, ingen blir synlig lei seg. De vil gjøre *fluktforsøk* mange ganger. Jeg blir veldig involvert. De vil veldig gjerne at jeg skal holde på med dem, det uttrykker at det først blir «skikkelig morsomt» med meg. Jeg holder fast en innenfor sirkelen mens vennene hjelper utbryteren med å rømme. Ler og hyler. De liker også *rodeo*- men de vil konsekvent at jeg skal være oksen- Mg5,5 sier han er redd for at det skal bli for tungt for ham. Vi avslutter med *Bake pizza*, Eg4, har også kommet til, og alle vil prøve å være *pizza* unntatt Kg4, som vil heller lage *pizza* av meg. Jeg merker at de begynner å vandre litt mot slutten av økta, og bestemmer meg for å avslutte det hele, da har to stk allerede gått inn på avdelinga. Det bryter ut litt «lovløshet» rett etter aktiviteten, guttene springer litt fram og tilbake og bryter flere av «innereglene» avdelingen praktiserer («ikke springe», «være rolig», «ikke lage masse og høy lyd/ bruke innestemme»). Barna vandrer litt, men snart finner Mg5,5 frem en vev, og slik starter en lang økt med veving (times tid) med både de barna som var med på B&L- økta og andre. Jeg registrerer at Mg5,5 holder på en stund med vevinga, og starter deretter med å tegne. Han tegner fem tegninger, alle med tema: «Angry birds», et dataspill for e- brett og smartphone. Han tegner bomber, griser og sinte fugler. Han viser tegningene til meg, og jeg kommenterer dem og spør om han vil tegne litt mer av det som er rundt, han sier «det var en god idé» og tegner trær, skyer mm..

Refleksjon:

Kaos var det vil nok mange si, men ikke kaos som ikke er til å leve med. Det krever at jeg er tilstede hele tiden, at jeg veileder dem, styrer dem, «demper» dem, minner dem på å holde seg innenfor de fysiske grensene som er satt opp (to benker), ikke lage altfor mye støy, ikke løpe.

Krever endel energi av meg, men jeg får mye igjen for det.

Kompetente: barna kan dette selv, trenger egentlig ikke så mye veiledning, de er flinke til å lytte til hverandre, og respektere hverandres grenser innenfor vennegruppa (Storli)

Om «lovløsheten», det blir verre før det blir bedre

Fra Holland (2003):

Slik beskriver de ankelte ansatte på avdelingen det som skjedde etter at de gav opp nulltoleranseregelen overfor krigs-, våpen- og superhelt lek:

«Before it got better it got worse.»

«Went through a phase of doing it a lot because it was now something they were allowed to do. At first it was like 'come on, let's do it, because either she's gone mad or she's made a mistake'»

«Everything was a gun or sword- mostly guns- felt uncontrollable as if we'd let them loose- perhaps because they had the choice to do it all the time they thought 'let's go mad'- and they were spiteful, aggressive»

og etter en stund:

«If we hadn't changed i don't think they would have moved on into what they have, and they still do it, but with purpose- its always part of the game rather than the whole thing. Whereas before they would have just been shooting and running around like mad, now they'll get into a really good role- play game and it will become part of it, but it's in the right context.» (Holland s. 51)

Barna er mottakelige for læring, hører etter fordi de er interesserte i det som foregår, selv de aller minste viser en selvkontroll som jeg ikke før hadde sett hos dem.

Peer group culture: barna er «på lag» mot de voksne, bryter regler, det gir dem status i vennegruppa (Se Galbraith)

Voksenrollen: min funksjon som lekepartner, støttende stillas. Kommentere og beskrive aktiviteten for barna, sette ord på det som skjer overfor dem.

Konsentrerte om annen aktivitet etter B&L- økta (Freuds katharsisteori- psykisk rensende, «klargjør» seg for annen aktivitet).

De entrer nye arenaer (tegnebordet, veving) etter å ha blitt møtt på sine interesser, anerkjennelse for sine interesser avler selvtillit og modighet til å prøve ut ukjente ting

Vedlegg 6

Utdrag fra logg:

Tid: morgen

Tilstede: Cg3, Nj5,5, Ng3, Mg4,5

Sted: Garderoben

Varighet: ca. 20 min.

Vi er innom følgende øvelser: flere enkle bryteøvelser (2 og 2 barn bryter mot hverandre), *Rodeo*, *Båt og bro* og *Fluktforsøk*. Etter vi har gjort alle disse øvelsene starter en langvarig lek (15 min) hvor barna leker at de er løveunger som sover, spiser og leker. Det bringes elementer inn i leken, både av meg men også av barna selv. Teppe til å bre over de sovende løveungene, sko som mat, og garn som fiskesnøre og leke til løveungene. Vi avslutter leken med at jeg legger alle barna hver sin gang i et teppe, løfter teppet og svinger teppet med barna inni i lufta slik at de får en «karuselltur» inntyllet i teppet. Barna ler mye og alle vil prøve, de vil prøve flere ganger.

Refleksjon:

Ut av B&L- leken kommer det fantasilek og rollelek.

Jenta som er med i leken viser at hun er glad i fysisk lek og at hun tåler en trøkk, er sterk, har god kroppskontroll, tar vekta av de andre barna.

Utdrag fra logg:

B&L på fotballbanen: mange barn, 6- 7 av de eldste i barnehagen, det går ganske heftig for segboltring, løping, lekeslåssing om hverandre, i smågrupper, de lager et slags tog på banen. Barna springer fra den ene siden av banen til et av hjørnene. Jeg holder meg litt i utkanten av leken, springer litt etter når de forflytter seg lengre ned på banen. Ingen ekte slåssing, mange «gira» ansikter, andpustne. Så hender det noe som jeg ikke ser, fordi jeg har snudd ryggen til i prat med en av de ansatte. Dumt, fordi det er opptakten til at Mg5,5 blir skikkelig sint. Jeg løper etter ham, og trekker ham ut av situasjonen, jeg er redd han skal fly på en av de andre lekende. Han demper seg noe, og sier: «han slo meg med vilje». Vi snakker litt, og jeg spør ham om det ikke kan være sånn at han tror slo ham med vilje, kanskje bare hadde et uhell? Jeg sier at hvis han kjenner at han blir skikkelig sint eller får den følelsen at han «vil skade noen» så må han selv huske å trekke seg ut av leken/ ta en pause. Han vil tilbake inn i leken, er ikke sint nå. Jeg løper etter ham og bort til de andre. Poengterer for dem alle at dette skal være LEK. De lytter til meg, nikker og later til å være enige. Leken fortsetter, også for den Mg5,5 som tydelig ble veldig sint, men han er ikke det lenger.

Refleksjon:

Krever denne leken for mye av den voksne? Og er det for risikofylt, fordi barn kan bli skadet? Barna løper rundt og man har kanskje ikke så mye kontroll som enkelte av de voksne i barnehagen kanskje ønsker seg. Men en studie viser at bare 1% av episoder med lekeslossing fører til konflikter. (Schafer og Smith 1996).

Det er viktig å følge opp de barna som sliter med å kontrollere sinnet sitt, som har emosjonelle vansker, tolker uhell hos andre barn som angrep på en selv (Eide- Midtsand). Jeg tenker at hadde jeg ikke kommet inn i den situasjonen kunne det ha gått galt, denne gutten kunne ha tydd til vold for å «gjøre opp» for den uretten som han følte han var blitt utsatt for. At mitt innspill, der jeg spør ham om det kunne tenkes at det var et uhell, ikke et angrep på ham, hjalp denne gutten å se annerledes på situasjonen, gi ham et annet perspektiv.

Men barna er veldig engasjerte! Og de aller fleste taklet denne situasjonen bra!

Vedlegg 8

Praksisfortelling

Det er siste dag i praksisbarnehagen. Vi går til fotballbanen. Rundt banen er det svære snøhauger som barna elsker å klatre på.

Det bryter ut en hai-lek! Alle barna roper på meg- jeg skal være haien. Barna er elleville. Energien deres er smittsom, jeg kjenner meg energisk og. Til og med praksislæreren min er med på leken, hun som ellers ofte står på utsiden og bare kikker på lek, uten å delta så mye. Hun er nok en enda mer skummel hai enn meg. Ungene springer panisk rundt på snøhaugene forfulgt av to gærne haier, slenger seg og sklir ned snøhaugene i halsbrekkende bevegelser. De tenker ikke, bare gjør! Her gjelder det å komme seg unna...

Alle barna er nå nede på fotballbanen. Nå er det haiene sin tur, omringet som de er av gærne, ville unger...nå er rollene endret, haiene har blitt bytte for jegerne og barna er i gang med å angripe meg! De springer på meg, for å «ta» meg, jeg kontrer med å legge dem i bakken, en etter en. På en varsom måte så klart! De ler. Høylydt! Plutselig får de overtaket på meg! Og de er mange... 5, 6 barn til å begynne med, men flere kommer til! Jeg mister oversikten over hvor mange de er for jeg ligger underst i en stor mølje av lekende kropper. Haugen blir for høy til å klatre på, så mange av barna må nøye seg med å være tilskuere, etter å ha forsøkt å klyve opp. Jeg higer etter pusten. Er det nå jeg skal ta mitt siste åndedrett, tenker jeg. Du vet- den følelsen av å ha en vill skokk barn oppå seg- de har mistet kontrollen, jeg har mistet kontrollen. Det er faktisk det nærmeste jeg kommer ekstremsport egentlig. Mens jeg ligger der og livet mitt nesten passerer i revy så tenker jeg at dette er min måte å si: jeg overgir meg, dere morer meg, dere sterke, frie barn i glade, viltre kropper.

For de som lurere på hvordan det gikk, så gikk det som det pleier å gå når man ligger underst i en sånn haug, man er takknemlig for å få igjen pusten når man kjenner at trykket på egen kropp minker. Så kan man bare le av det hele i ettertid, og deretter spekulere litt på om det sømmer seg for en «nesten- barnehagelærer» å holde på på denne måten...

Refleksjon:

Her det mye rollelek/ fantasi- lek og jage- fang- lek (en art av B&L).

Det er intens, frydefull lek, som den voksne tillater og er delaktig i. Risikolek ja, men det skal barna få prøve ut, risikomestring, fører gjennomsnittlig til få alvorlige skader, forebygger angst

(Sandseter)

Det er og sosial lek.

Om sikkerhet: Galbraith om studentene som mister kontrollen:

...We've had problems in the past with untrained teachers coming in trying to be a part of this play and not knowing the parameters of it and then really, really escalating it out of it to where, and then where they're like, "Well, well all of sudden we were playing then 19 kids jumped on me...I don't know what happened!" [Andrea – Interview Transcript, March 4, 2005]

is difficult for the practicum students to learn the delicate balance between being the teacher and being a co-player.

And also a depth of understanding that I think they don't have yet...most of them...in their academic career they've heard about some bits and pieces, but as far as pulling it together and being able to apply this to practice in a comprehensive kind of way, it's not working for them yet, so, we need to be really careful about how we nurture that along for them, that balance of adult and co-player role, and for a lot of them, it takes more than one quarter [Kathy– Interview Transcript – March 4, 2005].

Om yrkesrolle/ voksenrollen, lekepartner og lærer, når er man hva? Kan man forutse alle situasjoner?

Avsluttende samlende refleksjoner :

Jeg må forholde meg til konteksten, til hva avdelingen trenger, ta hensyn til alle parter, forstå begge parter: Jeg tenker at opplegget fungerer best som et «avlastings- opplegg»: usikkerhet knyttet til hvordan personale vil ta i mot opplegget mitt, hvordan de vil respondere på barnas atferd, fører til at jeg er mer forsiktig, velger å ikke dominere med opplegget mitt. Dermed blir det lett sånn at når jeg ser antydninger til B&L på avdelingen blant andre barn og personale, griper jeg inn i situasjonen og spør om ikke de involverte vil bli med meg i garderoben og leke litt.

(Eide- Midtsand 2007a)

En vanlig effekt av boltrekk er at guttene blir så rolige etterpå; ikke bare kroppslig rolige, men det virker som det roer seg inne i hodet også – slik at de kan finne ord for det som opptar dem.

Det hadde vært interessant å på en mer systematisk måte forsøkt å se om det var noe sammenheng mellom B&L og mer rolige aktiviteter etter en B&L- økt hos barna. Jeg observerte det spesielt en gang med en av de eldste guttene som ellers sjelden oppsøker tegnebordet at han fant seg til rette der og «fortsatte» den viltre leken gjennom tegning (han tegnet motiver som han i den fysiske leken spiller ut). Ellers var det en lang økt med veving etter en B&L- økt.

Jeg har hatt vansker med å inkludere de andre ansatte. Jeg valgte å gjøre mye selv fordi jeg var såpass usikker på hvordan det ville utspille seg, og jeg anså det som en utprøvningsfase for meg. Kunne jeg ha valgt å inkludere dem mer? Burde jeg ha valgt å inkludere dem mer? Jeg ville ha gjort det om jeg hadde litt mer tid, tenker jeg. Jeg hadde kunnet inkludert dem mer tror jeg og uten at det hadde endret så mye for meg, bedt dem om å observere meg i samspill med barna, ta observasjoner for eksempel, som kunne ha blitt brukt i en refleksjonssamtale i ettertid. Eventuelt hørt om de hadde noe konkret de ville bidra med. Jeg var litt for passiv i forhold til å inkludere dem.

Aksjonsforskning hvor endring og utvikling starter hos praktikerne fordi de ønsker det selv.

Jeg hadde en samtale med en ansatt i en annen barnehage som forsøkte å legge til rette for mer B&L i inne- rommet. Jeg gjengir ikke her hele samtalen, men trekker her frem de sentrale punktene vi snakket om.

Barnehageansatt: «Barna opplever mye mestring med lekeslissinga. De bruker denne kompetansen i møtet med andre barn, bruker «skillsa» sine på å imponere andre barn, vise andre barn at de er «sterke, tøffe.» Evolusjonspsykologi: Gutteatferd. (Sandseter&Kennair 2011) « Jeg opplever at det

har blitt flere konflikter etter at det ble lov å lekesloss i barnehagen.» Typisk holdning? og det blir verre før det blir bedre. (Teori Holland) « Jeg opplever at de usikre barna bruker lekeslossinga som et «beskyttelsesskall».» Alle vil føle seg betydningsfulle, sterke, som et forbilde. Et voksenansvar å sørge for at barna utvikler et godt selvbilde! Får de mye motstand, negative tilbakemeldinger på atferd, lekeslossing for eksempel, så vil de tro at de bare er «slemme» og generalisere over denne oppfatningen/ selvoppaftning og tro at de bare er sånn, at de ikke kan være hensynfulle, flinke, greie- kompetente, at de er noen av verdi.

Mine svar:

Den voksnes rolle i denne type lek er viktig, særlig i en overgangsfase fra nulltoleranse til å la barna få holde på. Kanskje barna da får inntrykk av at alt er lov? Alt skal ikke være lov. De voksne må gripe inn når det blir vold. Det skal være lek. Regelen om at det skal være to lekepartnere som er inneforstått med at det er lek, og begge skal ha et ønske om å lekesloss. At man må lære barna å lytte til hverandre, og respektere hverandres grenser. Her har de voksne et stort ansvar. Man kan ikke forvente at barna skal vite hva de skal gjøre. Dette er en *laisse-faire*- holdning(Holland) i så fall. Det kan ikke være enten eller. Altså hvis ikke barna klarer å løse disse problemer selv, må vi fjerne denne type lek. Samtale med barna om disse utfordringene! Hva mener de selv, hvordan kan man løse dette med dem? Synes de det er greit at andre barn blir skremt av leken deres? (Galbraith)

I forbindelse med gjennomføringa av opplegget med B&L på avdelinga hadde jeg en veiledning med en ufaglært assistent som nylig hadde begynt å arbeide i barnehage. Det dukket opp flere interessant spørsmål under denne samtalen med den ansatte, her gjengir jeg to av disse:

Er det greit at denne type lek får tilskuere?

Hvilken innflytelse har media på denne type lek? (Galbraith)

Refleksjonsnotat fra praksisrapport. Om det pedagogiske opplegget som besto av B&L-lek:

Med det pedagogiske opplegget ønsket jeg først og fremst å gi barn på avdelingen anerkjennelse for en type lek som for mange barn faller seg veldig naturlig, nemlig boltrelek og lekeslossing (B&L). Emnet ble valgt en stund ut i praksisperioden, etter å ha blitt kjent med barn og ansatte, observert barn i samspill og lek, samt blitt kjent med avdelingens holdninger knyttet til denne type lek. Jeg ønsket å være med å endre en praksis som jeg anså som uheldig for barn. Avdelingen gjennomførte en «nulltoleranse» for lekeslossing på oppfordring fra foreldre som anså denne type lek som uheldig for fellesskapet. Jeg gjorde meg altså også kjent med de ansattes holdninger til leken, og innså at flere egentlig ikke ønsket at det skulle være «nulltoleranse» mot lekeslossing, men at de kjente på en avmaktfølelse overfor kravene fra foreldregruppa og gjennomførte den praksisen som foreldre

ønsket, nemlig å forby og slå ned på all lek som inneholdt elementer av lekeslossing.

Det var med ydmykhet og grundighet jeg planla opplegget, og skrev nok et mye mer fyldig opplegg enn jeg egentlig hadde regnet med å få gjennomført. Dette var nok hovedsakelig for å forsikre meg om at alle gode argumenter for at lekeslossing kan være noe positivt for barn skulle være med og samtidig forberede meg selv og de andre ansatte på de utfordringer som gjerne er knyttet til denne type lek og foreslå måter å kunne møte disse utfordringer på. Det var viktig for meg å utforme et faglig godt fundert opplegg, som nøye tok opp ulike problemstillinger og som kunne være en utløsende faktor for en positiv endring av praksisen i barnehagen. Jeg tok inn over meg de vanskeligheter avdelingen tidligere hadde hatt med denne typen lek og forsøkte å tilpasse opplegget til denne aktuelle avdelingen, og dens historie, med tanke på hvor både voksne og barns mentale og fysiske innstilling var til denne type lek.

Jeg oppdaget at jeg kunne bruke opplegget best ved å inkludere det spontant i den daglige gjøren på avdelingen- at jeg kunne ta grupper av 3- 4 viltre barn ut av storgruppa på avdelingen og gjennomføre et improvisert B&L- opplegg med disse barna, som både kroppslig og mentalt virket veldig innstilt på denne type lek. De barna jeg inviterte til opplegg sprang gjerne rundt på avdelingen, laget mye lyd, hadde en kroppslig, «kaotisk» innstilling i leken, mye fysisk kontakt med de de lekte med, var altså allerede i gang med B&L. Jeg brukte både disse spontane situasjoner, men også mer planlagte tider til å innlemme barna i opplegget. Stort sett fikk de være fysiske, men jeg samtalte med dem gjennom hele seansen; om det som foregikk mellom dem/ oss, og om regler (som at man ikke skulle slå mot skrittet eller hodet), om følelser (anerkjente barna som slo seg og påpekte at man må passe på å være forsiktige med hverandre), om kroppene våre (hva kroppene kan tåle/ ikke tåle), mm.

Gjennom å spontant starte en seanse med barna, heller enn å bruke faste, planlagte tidspunkt til opplegget fikk jeg oppfylt to viktige kriterier jeg hadde for gjennomføring av opplegget: det måtte være lystbetont for barna og det måtte ikke føre til «mer kaos» for de ansatte på avdelingen. På denne måten kunne heller boltreleken og lekeslåssingen bety noe positivt for begge parter, barna som får muligheten til å holde på med en aktivitet som de velger selv, og de voksne som ønsket og fikk mer rom for å gjennomføre roligere aktiviteter med barn som ikke var en del av b&l- gruppa. Jeg vil hevde at jeg i stor grad fikk kanalisert den «oppfete kroppslige energien» barna hadde i noe positivt for alle parter.

Jeg valgte å gjøre mye av det praktiske selv, uten å direkte trekke de andre ansatte inn i mitt opplegg. I planen inkluderte jeg de andre ansatte, men overlot mye av ansvaret for å bli en del av selve opplegget til dem selv, da jeg hadde nok med selv å prøve ut opplegget overfor barna. Hadde dette vært et lengre opplegg ville jeg helt klart ha forsøkt å invitert de andre ansatte mer inn, ved blant annet å ha lagt mer opp til observasjon av meg med barna, mer samtale rundt opplegget med

dem og mer samtale rundt hvordan de andre ansatte kunne tenke seg å bli inkludert i opplegget. Jeg ønsket ikke å kreve noe annet av de andre ansatte enn at de deltok på det de selv ønsket å delta på, og jeg mener at jeg la til rette for at de hadde anledning til å komme inn der de ønsket. Pedagogisk leder deltok jevnlig med meg gjennom særlig samtale om opplegget, men mot slutten også i spontane situasjoner, gjennom kroppslig deltakelse i blant annet en jage-og-fange-lek. Det var artig for både barn og voksne og jeg kunne observere engasjement hos både barn, pedagogisk leder og meg selv, gjennom smil, latter og utmattelse etter aktivitet. Etter enkelte seanser observerte jeg noen av de mer viltre og fysiske barna fullt fokusert i rolige bordaktiviteter som veving og tegning. Kan hende det var en sammenheng mellom boltreleken og den roen disse barna fant etterpå til å konsentrere seg om mer rolige aktiviteter?

Vedlegg 10: utdrag fra loggbok og referat fra veiledning

Utdrag fra loggbok:

Om nulltoleranseregelen mot lekeslossing

Etter samtale med ansatte får jeg vite følgende: Jeg blir blant annet fortalt at det er foreldre som har ønsket en slik «nulltoleranseregulering» mot lekeslossing og dette fordi det var en periode hvor det i følge personalet «hersket kaos» på avdelinga. En guttegjeng hadde overtatt kontrollen, gikk løs på inventar og leker, sprang mye rundt inne, herjet og forårsaket mye støy. Flere foreldre kommenterte og uttrykte bekymring for egne barn som uttrykte at de var redde for disse guttene og deres viltre atferd, at de var redde for å gå i barnehagen. På et møte for foreldreutvalget ble det bestemt, på vegne av alle foreldre, at det skulle innføres et forbud mot lekeslossing. De ansatte gikk med på denne regelen fra da av.

(...) I praksis ser jeg at det er mer enn bare lekeslossing som er forbudt. Det er soner av avdelingen som det ikke er lov å bruke (garderoben). Det er ikke lov å springe inne, det er ikke lov å lage mye lyd. Og er et forbud eneste måte å møte de utfordringene denne avdelingen møtte når det gjaldt B&L inne? Jeg tror ikke det. Kunnskap om B&L må heves, både hos foreldre og ansatte. Barna må få være med å utforme regler og reflektere rundt sin atferd uten å bli bedømt som utagerende og «feil» atferd. Hele avdelingen bør inkluderes i denne refleksjonsprosessen. Det kan arrangeres barnesamtaler hvor man tar opp med barna (gjerne i mindre grupper) hva de misliker med barnehagen og forsøke å komme frem til noen felles strategier for handling. Gi barna medbestemmelsesretten tilbake.

Er det en type barn, de «velsosialiserte», de rolige, hensynsfulle, med et rolig temperament som idealiseres i barnehagen? Mens de med mer fart i seg «demoniseres»? (Rasmussen 1992) Jenter versus gutter i noen tilfeller... Hva skjer med selvtilliten til guttene når de får mye negativ tilbakemeldinger om at deres atferd er uønsket, og de må endre seg i mye større grad enn jentene. Hva hadde skjedd dersom man hadde snudd det på hodet og krevd av de rolige jentene at de skal «tåle» litt mer kaos, støy og kroppslige tumulter? Jobbe med angsten og frykten til de rolige jentene som frykter de bråkete guttene i stedet? Lære dem å klare å si nei, formidle et nei med myndighet?

Vedlegg 11

Plan for det pedagogiske opplegget Birkebeinerkamp:

Dato: **Ansvarlig:** Maria

Forutsetninger:

Intro:

Jeg ønsker å introdusere en måte å legge til rette for en type boltrelek i barnehagen som barn, særlig gutter, trekkes til i stor grad, nemlig superheltlek og lekeslossing. Navnet gir seg selv: Det er en type lek som både kan ta endel plass og lage forårsake endel støy. Hvordan legge til rette for denne type lek uten at det går utover barnas, både de lekeslåsende og de ikke- lekeslåsende, trygghet og trivsel i barnehagen?

Leken oppstår, enten man som voksen vil det eller ei. Om den forbys vil den dukke opp på steder der den er skjult for de voksne. Fordi barna kjenner en sterk kroppslig trang til denne typen lek mener jeg det er viktig å legge til rette for at de kan praktisere dette, både ute og inne i barnehagen. Men det må etableres regler for denne type lek, og dette er nøkkelen til en velfungerende praksis som tillater boltrelek og lekeslossing.

Et utdrag fra boka *Slåsskultur i teori og praksis- kampeleker og slåsskamper til barnas beste:*

« Der det er barn, er det slagsmål: i familien, i skolen, i institusjonene. Alle finner kamp- og slåsscener i barndomsminnene sine. Hvis barna er kommet så langt i sin motorisk utvikling at de kan gå, vil de selvfølgelig også prøve å sparke. Det er ikke fordi de vil skade sine omgivelser eller foreldre, lærere eller førskolelærere, nei det er lysten til å leve. Det er nysgjerrighet etter å utfordre omverdenen ved hjelp av motorisk handling. Det er lysten til å røre seg og komme i kontakt med hverandre, i kroppskontakt. For noen barn er det å slåss eneste måten å komme i direkte kroppskontakt med andre. Det er også en måte å markere sine grenser overfor andre, en form for nonverbal kommunikasjon som mest gutter benytter seg av. Barna lever ut vennskapelige, kroppslige oppgjør fullstendig frimodig, usjenert og naturlig. Å kjempe kroppslig med hverandre er nesten en «urtrang».

I stedet for å forby den slags motoriske ytringer, noe som aldri vil lykkes, kan man velge å ta tyren ved hornene, lære barna hvordan man slåss på en ordentlig måte og gå i dialog om slåsskultur med dem. Jeg synes at barna våre har rett til å leve sine liv intenst.»

Mål:

Hovedmål: Gjennom et opplegg som tar utgangspunkt i boltrelek og lekeslossing ønsker jeg å gi barna gode fysiske og sosiale opplevelser hvor de skal få muligheten til å få respekt for egne og andres fysiske og mentale grenser.

Hvorfor boltrelek og lekeslossing?

Leken som *egenverdi*:

- Indremotivert lek
- instinktiv trang til å «boltreleke» fra seg, finne ro til andre aktiviteter (jamfør løveunger som tumler og lekesloss for etterpå å finne roen til andre aktiviteter)

Leken som *nytteverdi*:

- skaper mestringsopplevelser
- stimulerer grovmotorikk
- lærer sosialt samspill
- kjenne på egen styrke (særlig viktig i småbarnsalderen hvor barn relativt ofte kjenner på følelsen av å ikke strekke til, ikke være flink nok)
- lære å tape uten å miste motet
- lærer egne og andres grenser å kjenne
- fysisk kontakt med andre kropper stimulerer oxycytosinproduksjonen (glede, avslapning)

Innhold:

Overordnede temaer:

- den gode kampen
- bevisstgjøring om hvordan aksjonene påvirker partnerens kropp (temaet inneholder de grunnleggende pedagogiske verdiene som kan øves opp ved hjelp av slåsskulturen: tillit, empati eller «fairness» (rettferdighet))
- å angripe
- å forsvare
- beherskelse av kamprommet

Vanskelighetsgrader i leken (økende kaos, elementer):

1. reaksjonsdueller
2. dytte- og draleker
3. brytekamper
4. gruppekamper

Metode:

- **Introduksjonssamtaler:**

- Hva er en god kamp?
- Hva skal dere ta hensyn til?
- Å kjempe med hverandre, mer enn mot hverandre.
- Hvordan lekeslåss birkebeinerne?
- Hvordan slåss man med en venn?
- Hva er en god måte å slåss på?
- Hvem er din slosspartner?
- Hvilke regler gjelder?
- Hvordan kan vi kjempe mot hverandre uten at det gjør vondt?
- Hva skjer hvis en av de kjempende ikke overholder reglene?
- Det skal ikke ende i tårer, ingen sår, ingen blåmerker, dette må barna forstå!

- **Innlæring av:**

- **hilsesritualer**
- **stopp- signaler**
 - barn: når et barn sier stopp skal det andre barnet slutte med en gang
 - voksen: når en voksen sier stopp skal leken avbrytes med en gang: «hva skjer nå?»
- **andre regler:**
 - jevnbyrdige motstandere (trivia: lekeslossing er mest populært hos bestevenner som vinner og taper like mange ganger= det gjør leken uforutsigbar og spennende, og forhindrer nederlagsfølelse ved å tape gang på gang)
 - to og to motstandere
 - egnet og skjermet rom/ uterom med egnede underlag (madrasser, matter, snø, gress)
 - det skal være LEK! Ekte aggresjon skal stanses og barna skal veiledes.
 - en voksen til stede under etableringsfasen. Når reglene er etablert og følges kan den

voksne trekkes gradvis ut.

- ikke lov å slå mot hodet eller skrittet
- ellers kan man etablere andre regler dersom man ser at det er nødvendig for at leken ikke skal gå i oppløsning på en uheldig måte

○ **Øvelser/ leker:**

- Leker med kroppskontakt
- Reaksjonsdueller
- Dueller om balansen
- Dra- og dyttekamper
- Brytekamper
- Gruppekamper
- Avsluttende øvelser

• **om voksenrollen:**

- observerende
- kommenterende
- kommer med konkrete forslag og inspirasjon (noen barn er for passivt forsvarende og andre for aktivt angripende)

• **samtaler etter kampene om:**

- meningen med reglene og ritualene
- om problematiske hendelser i kampen
- om det å være dommer

Husk at **undervisningssamtaler** er det viktigste pedagogiske redskapet til dannelse av denne kulturen!

« Man skal gripe mange motstandere før man begriper prinsippene bak slåsskultur.»

«Gjennom tydelige regler kan aggresjon bli kanalisert og ledet i en annen retning, mot en real og

ufarlig måte å måle kreftene på» M. Blume

« Styrke forplikter, å gi etter er klokt. Tarvelighet lønner seg av og til og kan føre til suksess, men ikke til tilfredsstillelse av høyere etiske krav.»

Litteratur:

T. H. Rasmussen: *«Orden og kaos»*

Michael Thompson: *«Raising cain- protecting the emotional life of boys»*

Penny Holland: *«We don't play with guns here»*

Jenny Susanne Galbraith: *«Multiple perspectives on Superhero play in an early childhood classroom»*

Michale Blume: *«Slåsskultur i teori og praksis- kampeker og slåsskamper til barnas beste.»*

vedlegg 13

Utdrag fra referat fra veiledning av ansatt:

Den ansatte er en temmelig ny assistent, med lite erfaring fra arbeid i barnehage. Jente, 25 år omtrent.

Den ansatte forteller om egne opplevelser med B&L. Og sier at hun er positiv og interessert i opplegget. Hun stiller noen spørsmål angående opplegget. Hun lurte på hvordan vi skal forholde oss til mulige tilskuere av denne leken blant de andre barna. Og hvordan hun som ansatt skal forholde seg til opplegget.

Jeg sier at ja, det kan hende at det blir tilskuere, og at det er greit. Barna observerer hverandre i lek, og lærer gjennom slik observasjon. Også B&L- lek. Dessuten vil det være voksne til stede i denne leken og da vil andre barn også se hvordan den voksne forholder seg til leken, hvilke regler den poengterer for eksempel, og lære noe gjennom dette. Det er ikke nødvendigvis noe negativt at denne leken får tilskuere. Det skal være lek og ikke ekte slossing, og barn som står rundt og heier på en part. Det er ikke B&L.

Jeg sier at jeg til en viss grad eksperimenterer med dette opplegget da jeg ikke har gjort noe sånt før, og at jeg skal prøve meg frem. Selvsagt ønsker jeg at de andre voksne er deltakende, men jeg overlater mye til dem av å finne noe de vil delta på. Jeg oppmuntrer til å lese planen jeg har laget og til å delta i det man kjenner at man er komfortabel med.

Til slutt forteller jeg mer rundt hva mine mål er rundt opplegget. (lære å kjenne egne og andres grenser bla. Se forøvrig vedlegg)

vedlegg 14

E- postutveksling med ansatt i forkant av B&L- opplegget

E- post til flere ansatte:

Hei dere!

Her får dere skrevet jeg har laget som er en detaljert plan over mitt opplegg.

(Navn på ansatt): jeg avventer for å høre hvordan du tenker at du kan bidra etter at du har fått lest dette. Jeg håper du kan finne noe inspirasjon i dette og at du vil komme med noen innspill i forhold til gjennomføring evt. annet. Jeg tar i mot innspill med takk! Dere kjenner barna og gruppa best...

Ellers så kaster jeg meg uti lederuker da, og starter allerede i morgen ja.. Jeg antar det blir litt som vanlig.. så kommer jeg med noen ville forslag innimellom for å rive dere alle ut av komfortsonen... :P Neida, jeg skal være snill og grei :)

Gleder meg!
Hilsen Maria

Svar fra ansatt, mannlig, ca. 30 år:

Hei Maria

Rakk ikke å lese gjennom dette før ikveld. Er ikke meningen å være negativ til et opplegg med leikeslåsning. Det blir helt sikkert et bra opplegg, mange barn som vil få utfordret og utviklet både motorikk og samspillet sitt med andre gjennom slik lek. Og jeg er enig i at gutter nok har ett eller annet i seg som gjør at de ofte havner i fysisk kamp med hverandre, og jeg har da heller aldri vært utpreget streng etter slike hanekamper.

Utfordringene jeg ser er nok at dette krever mye nærhet av voksne, det er vi som er ansvarlige for at denne type lek skal fungere. Så kanskje er det vanskelig å gjennomføre i en normal barnehage med voksentettheten som er gjeldende rundt omkring, i tillegg til at det sikkert vil være vanskelig for vikarer (høyt sykefravær i barnehager) å styre ei barnegruppe i slik lek.

Det som blir spennende å se i barnegruppa på (avdelinga) er hvordan de barna som har en tendens til å misforstå andres lek og regler vil respondere på en slik lek. Og hvorvidt enkelte klarer å skille mellom lek og ramme alvor, tenker da spesielt på enkelte gutter med høyt konkurranseinstinkt og lite forståelse for "vinn og tap med samme sinn".

Jeg personlig mener at kampsport er avleggs, i vår mer eller mindre siviliserte verden har ingen behov for å slå, sparke eller bryte ned hverandre. Og dersom jeg kan få være litt kritisk til litteraturen du refererer til uten hverken å ha satt meg videre inne i stoffet, tatt meg tid til å lete opp litteratur som argumenterer mot påstandene, eller føler spesielt behov for å være saklig i det hele tatt, så kan jeg si følgende: BULLSHIT!

Ja, barn har behov for å utfolde seg motorisk. Barn har helt sikkert behov for å slå, sparke og utforske sine egne og andres kropp. Barn har helt sikkert behov for å kjempe med hverandre for å markere status og rang.

MEN, det må da være vår oppgave som voksne å lære dem at vi slår ikke hverandre. Vi sparker ikke kameraten vår. Vi bryter ikke ned hverandre. Kan vi ikke sparke en ball, slå spiker med en hammer, bryte jord for å lage dyrket mark. Gjøre ting som er med på å bygge opp hverandre og omgivelsene rundt oss.

For meg blir hensikten med leikeslåssing litt for vag; da har vi slåss og lært oss å respektere hverandre? Sammenligningen med løver nesten usmakelig. Løven er et av jordens mest effektive rovdyr, løveungene må gjennom denne leiken som trening så de kan bli gode jegere og dermed kunne overleve. Vi mennesker er ikke rovdyr, vi har blitt jegere, men opprinnelig var vi sankere (diskusjonen hvorvidt vi kanskje er blitt det verste rovdyret, ligger på et annet plan). Vi har ikke noe urtrang som sier at vi må bli best i å slåss.

Men det får være nok om dette for denne gang. Jeg gleder meg til å se hvordan dette går, og tror i det hele og store det kommer til å bli bra, helt klart avhengig av oss voksne. Og du behøver ikke å bekymre deg for at jeg skal sitte på sidelinjen, eller gå inn for å sabotere opplegget. Dette blir bare et lite område hvor aktivitet i barnehage bryter litt med mitt livssyn, men jeg er og med på å snakke om Jesusbarnet og de kristne verdiene i forbindelse med jul og påske. Og det er noe jeg ikke engang gidder tanken på å skulle diskutere...

Vi snakkes
- (navn ansatt)

Mitt svar til den ansatte:

Ok, da forstår jeg hva du tenker, fint at du er så åpen med tankene dine.

Men det er pussig at du er så utbasunerende uten å ha lest noe litteratur rundt emnet, saklig eller ei ;) Ikke glem at det ofte er mange sider av en sak.

Jeg oppfatter at du har misforstått opplegget, og hensikten med lekeslossing. Jeg tar gjerne en samtale rundt dette om du vil.

Jeg vil presisere at jeg slettes ikke skal lære barna å bli best til å slåss, og jeg ønsker heller ikke å drive "jegeropplæring".

Med løveungesammenligningen ønsker jeg å tegne bildet av den kroppslige trangen til boltrelek av denne typen (særlig hos gutta, men også hos flere jenter) som barna tyr til instinktivt (som løveungene, de tenker heller ikke på at de øver seg på å bli farlige rovdyr, de bare leker seg for moro skyld), ikke for å skade hverandre, men fordi det er gøy, stimulerende og altoppslukende lek! Flow, mestring, lek for lekens skyld etc. De som lekesloss aller mest er gjerne bestevenner.

Jeg er enig i at det trengs voksne til stede, særlig i en oppstartsfase. Men da kan en f. eks. ha det som et tema en stund, som jeg skal ha nå, og følge og veilede barna gjennom aktivitet, regler etc. Mange av barna har allerede holdt på en stund (det har jeg observert flere tilfeller av siden jeg kom til barnehagen, til tross for "nulltoleranseregelen"), og de er allerede flinke til å avpasse kreftene slik at aktiviteten ikke skader andre. Av og til er de uheldige og har feilbedømt et anslag, men som regel tilgir partneren dem dette etter en liten tårepause, fordi det i neste omgang er han selv som feilbedømmer. Det er ingen sure miner, fordi barna forstår at uhellene ikke skjer med vond vilje. En

god lekeslosser skader ikke sin partner med vilje fordi da går leken i oppløsning!

Med "trening" vil barna bli enda flinkere til å mestre denne aktiviteten. Målet er glade, kroppsdyktige, sosiale barn! Tro det eller ei!

Maria

ps. Jeg har mange fagfolk bak meg i disse synspunkt, både psykologer, pedagoger, idrettsfolk og leger. Spør meg gjerne om tips til lesing om du er interessert.

vedlegg 15- Foreldreskriv

Til foreldre på (avdelingens navn)!

Om det pedagogiske opplegget *BirkebeinerGYM*:

Jeg vil her informere litt om hva slags pedagogisk opplegg jeg skal gjennomføre på (avdelingens navn) i løpet av de to uker jeg skal ha lederansvar på (avdelingens navn). Jeg vil først fortelle dere alle litt om bakgrunnen min for å velge dette temaet og deretter kort fortelle hva jeg og ansattgruppa vil gjøre praktisk sammen med barna.

Jeg avslutter mine år på DMMH denne våren og i den forbindelse skal jeg skrive bacheloroppgave. På grunn av stor interesse for faget fysisk fostring og vilter lek hos barn har jeg valgt å skrive om boltrelek (eng: *rough- and- tumble play*). Jeg har allerede nå fått muligheten til å starte med utprøvinger knyttet til dette emnet, nemlig her i (barnehagens navn) barnehage.

Det er dermed ekstra artig å kunne bruke noe av det barna deres allerede har kjennskap til, nemlig historien rundt Kong Sverre og Birkebeinerne, og koble dette opp mot boltrelek. Tanken er at barna skal få bruke seg selv og kroppen sin i lek omkring hvordan det var å være Birkebeiner og få måle krefter på hverandre. Vi vil la oss inspirere av disse modige kara (kanskje var det også noen kvinner blant dem..) og snakke om rettferdighet, likeverd, respekt for sin motstander, regler, selvbeherskelse og måtehold- jamfør de gamle ridder- og helteidealene (vi vil ikke snakke om krigene, vi vil snakke om treningen Birkebeinerne sannsynligvis måtte gjennom, med hverandre).

Jeg ønsker å introdusere enkle øvelser og parkamper (balanseøvelser, bryting) til barna slik at de kan få prøve seg i boltrelek på sitt nivå, med jevnbyrdige motstandere. Jeg vil gjennom samlingsstunder snakke med barna om idealene for brytelek (nevnt ovenfor). Etter hvert som barna forstår mer av reglene rundt leken, og klarer å overholde dem i utfoldelsen, ønsker vi å innføre mer utfordrende øvelser der blant annet flere barn deltar (f.eks. i en slags variant av *Tante Floke*).

Dette er en kort innføring i det vi skal gjøre. Om det er noen spørsmål knyttet til dette, håper jeg dere tar kontakt med meg og/ eller (ansattes navn), så kan vi utdype. (Foreløpig er det jeg som tar roret i dette opplegget, men jeg vil veilede de andre ansatte fortløpende.)

Vennlig hilsen Maria, student.

Vedlegg 16- samtykkeerklæring

Samtykkeerklæring i forbindelse med datainnsamling knyttet til bacheloroppgave

I forbindelse med min bacheloroppgave ved DMMH ønsker jeg å be om deres tillatelse til å bruke data jeg innhentet i min praksisperiode på avdelingen Ørneredet. Som jeg har vært inne på i tidligere skriv til dere, dreier oppgaven seg om hvordan man kan legge til rette for boltrelek i barnehagens innerom. I praksistida gjennomførte jeg et pedagogisk opplegg knyttet til dette og det er observasjoner som er tatt under gjennomføringen av dette opplegget som er det materialet som er aktuelt å bruke for meg i denne oppgaven.

Dataene vil ta form av deltakende observasjoner og praksisfortellinger og vil brukes som grunnlag for drøfting av problemstilling knyttet til boltrelek i innerommet i barnehagen. Alt materiale vil anonymiseres.

Hvis det er noe du lurer på kan du ta kontakt med meg enten pr. telefon: 906 46 842 eller via e-post: 100180@student.dmmh.no. Du kan også kontakte min veileder Rune Storli, høyskolelektor ved DMMH, pr. telefon 99745356 eller via e- post: Rune.Storli@dmmh.no.

Jeg er takknemlig for deres støtte i forbindelse med dette.

Med vennlig hilsen

Maria R. Sundt

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt informasjon om studien om boltrelek i barnehagens innerom og er inneforstått med at datainnsamling fra situasjoner i barnehagen vil bli brukt i oppgaven, men at alt materiale vil bli anonymisert.

Signatur:.....